Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Хăнты ясăң

24 января 2019 года
www.khanty-yasang.ru
№ 2 (3518)
Основана 1 ноября 1957 года

Айлат эви финно-угрăт кўтн кăсты питл

Максим Менг вєрум хур

Елена Шуганова

Хăнты эви Елена Шуганова тăм олн «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2019» кăсупсыя мăнл. Щи олăңăн уша йис, хән Югорской государственной университетн округ мир эвет кўтн кăсупсы вәс.

Иса щăта нял кăсты вєр вәс. Олңăлн эвет лыв вєрлад олăңăн путăртсăт, щăлта жюри ёх елпийн рәт мир ләмăтсухн янхман шәшсăт. Рәт ясăңăн лўңăтты арăт путăртсăт, жюри ёх дывăт арсыр мосты вєрăт олăңăн иньщăссăт. Иса эвет эвăлт дыв Елена Шуганова пирисăт.

Тăм эви Югорской государственной университетн нялмит курсăн вәнлтыйл «психолого-педагогическое образование» тăхийн. Лўв хăнты, тәп рәтлад кўтн сăран ёх ищи вәлдăт.

Елена айлат пураялн «Нумсăң ёх» нявремăт пăта рўтьщăты тăхия янхăс. Щăта лўв «Куренька» якты, нарăсъюхн юнтты вәнлтăсы. Щăлта лўв «Сны забытого стойбища» спектаклян юнтăс.

2013-мит олн Елена Шуганова Германия мўва янхăс па Югра мўвев щăта ванлтăс. 2015-мит олн лўв «Юва» этнообразовательной тăхи ёх пила Ёмвошн садикăтн нявремăт пила әмăщ вәйтантупсэт лэщăтăс, дәлн пушхиет хăнты па вухаль мир йис вєр уша ат павăтсăт. Интăм Елена рәт ёхдал юх вєрты лăңхал.

**Хăнты ясăңа тулмащтăс
Надежда РАГИМОВА**

Рәт ясӑң даваԓты оԓ кєша…

Ван хӑтԓуп тыԓӑщн округ оса тӑхет департамент хуща мирхот вәс, щӑта арсыр кәщайт, депутатӑт, айкеԓӑт ӑкӑтты ёх, учёныйт ӑктӑщийԓсӑт. Мосԓ лупты, 2019-мит оԓ – щит ООН генеральной ассамблея ёх щирн Мӯвтєԓ мир шуши мир ясңӑт оԓ. Щирн мирхотн ӑкмум ёх путӑртсӑт, муй дыв па оԓн рәт ясӑң даваԓты пӑта вєрты питԓӑт.

«Хӑнты ясӑң» па «Луима сэрипос» газетайңӑн юкан кәща нє **Галина Кондина** путӑртӑс, хутыса интӑм газетайңӑԓӯв интернет хуща арсыр тӑхетн ԓӯңӑтты рӑхԓ.

«Югра дылңуптӑты» нємпи шуши мир округ оса тӑхи кәща ԓӑңкӑр нє **Ульяна Данило** лупӑс, ԓәԓн «Югра» нємпи телерадиокомпанияйн хӑнты па вухаль ясӑңңӑнӑн передачайт ат лэщӑтсыйт. Щи телеканал хуща рәпитты ёх лупсӑт, хуты нәмӑсты питԓӑт, муй щирн щит вєрты.

Округ оса тӑхийн рәпитты нє **Мария Замятина** нётупсы вух унтасн рәт ясӑңӑн єтум газетайт па журналӑт оԓӑңӑн путӑртӑс. Ин вет нєпек єтԓ: «Хӑнты ясӑң», «Луима сэрипос» газетайңӑн па ям арат оԓ юхԓы сәрхӑнԓ хӑнты ясӑңӑн «Айкол» газета вәс, хӑнты няврємӑт пӑта «Хӑтԓые», вухаԓят пӑта «Витсам» (хӑнты щирн «Йиңк сєм») нємуп журналңӑн. Па оԓн Сәрханԓ районӑн йиԓпа «Айкол» газета єтты пӑта вух нётупсы мӑсы.

Ас-угорской научной институт кәща нє Виктория Сподина путӑртӑс, хуты дыв научной рәпатнекԓаԓ ям арат оԓ мӑр нyаврємӑт пӑта рәт ясӑңӑн хурӑң ай кинишкайт хӑншԓӑт. Щитӑт па хон пєлӑк ясңӑта тулмащтуман вәԓԓӑт. Лӯв лупӑс, хуты щи вєр еԓԓы тәты питԓӑт па щи киникайт хоттєԓ ёха мойԓӑԓӑт, ԓәԓн няврємӑт айтєԓн рәт ясңеԓ сӑмӑңа ат тӑйсӑт.

Людмила ГУРЬЕВА

Рәпата нух вантсы: тәса мӑнԓ

Мӑнум оԓн ван хӑтԓуп тыԓӑщн Ёмвош кәща хотн Координационной совет нємуп мирхот мӑнӑс, хута ай павӑтсы, муй щирн пирӑщ па мәшӑң хуятӑта унтас вєрԓы. Щи оԓӑңӑн арсыр департаментӑтн рәпитты мир путӑртсӑт.

Культура департамент рәпатнек **Наталия Михайлова** лупӑс, мӯң мӯвевн щимӑщ тӑхи вєрты питсы, хута пирӑщ ёх па ветеранӑт вәԓупсы оԓӑңӑн арсыр вєр нух хӑншман питԓ. Щи тухӑԓпи лӯв «Гастрольная карта Югры» нємуп ут оԓӑңӑн ай павтӑс. Щӑта хӑншман, хута вәнԓат якты-ариты ёх, муйсӑр кәртӑтн па вошӑтн па пӯш ариты па якты питԓӑт. Лӯв лупӑс, «ар пирӑщ ёх иса юԓн омӑсԓӑт, нємхуԓта ӑн яңхԓӑт». Щи мира нёттыя каш вєрты хотӑтн ванԓтупсэт, якты-ариты хӑрӑт, луңӑԓтупӑт па экскурсияйт вєрӑнтԓыйт. Щиты юԓн омсыйԓмум ёх каш вєрты хотӑта яңхты пиньщӑԓӑт. *«Тӑм хӑтԓ Юграйн 201-кєм арат Центр общественного доступа нємуп тӑхет киникайт мийԓяты хотӑтн рәпитԓӑт, хута вәнԓат ёх компьютерн рәпитты вәнԓтӑԓыйт. 2016-мит оԓ вӯш эвӑԓт Югра Государственной библиотекайн щимӑщ ут вәԓ, щит унтасн пирӑщ ёх арсыр ут оԓӑңӑн уша павӑтԓӑт. «Природы и Человека» нємуп музей интернет тӑхи па «Музеи Югры» нємуп ут лэщӑтԓ. 2019-мит оԓ вӯш эвӑԓт 2024-мит оԓ вәнты виртуальной нємуп якты-ариты хәт тӑхи пӯншԓы, щит унтасн Большой па Мариинской театрӑт луңӑԓтупӑт вантты мӯвев мир питԓӑт»,* – ай павтӑс Н. Михайлова.

Здравоохранения департамент кәща ԓӑңкӑр нє **Елена Касьянова** путӑртӑс, хутысаты электронной щирн пәльницайт рәпата лэщӑтԓы. Щит 2018-мит оԓ вӯш эвӑԓт вєрты питсы па 2020-мит оԓн сухуптӑԓы. Щи мӑр лекщитты хотӑтн информатизация нємуп вєр лэщӑтԓы па мәшӑң ёх электронной картаятн вєрԓыйт. *«Интум информационной тӑхи щирн мәшӑң мир вєрӑт нух хӑншԓыйт. Тӑм ванӑн щи ёх нєпекӑт пәльницайт эвӑԓт электронной щирн «Бюро медико-социальной экспертизы» нємуп хота китсыйт»*, – лупӑс щи нє.

Труд па занятость нємуп департамент кәща ԓӑңкӑр нє **Светлана Лотова** ай павтӑс, муй вӯрн рәпитты вәнԓат ёх па инвалидӑт вәԓупсы вәньԓьԓы. Щи вєр вӯраңӑн арсыр поступсэт нух вантсыйт па нух нётты нєпек хӑншсы. Щӑԓта щи оԓӑңӑн профсоюзной тӑхета нєпек китсы. Щи тумпи социально-экономической тӑхи мирхотн лєрамтсы, хутысаты предпенсионной нємуп ёх вәньԓьты. Нумӑс павӑтсы, ԓәԓн профсоюзӑт па трехсторонний нємуп тӑхет ищи щи ёха ат нётԓӑт.

Социальной развития департамент рәпатнек **Элона Архипова** ясӑң щирн, вәнԓат ёх вәԓупсы тӯңщирӑңа лэщӑттыя «Организация, доброжелательная к пожилым людям» нємуп тӑхет вєрсыйт. Әхӑт щитӑт оԓӑңӑн поступсы хӑншԓы. Ищи щи хот кәща ԓӑңкӑр хуята вәԓты нє **Тереза Пономарёва** мирхотн путӑртӑс, муй щирн 2018-мит оԓн Координационной совет хуятӑт рәпитсӑт, ԓәԓн пирӑщ ёха нётты. Лӯв ясңӑԓ щирн, оԓ мӑр щи мира «Портал социальных услуг Югры» нємуп тӑхийн айкеԓӑң тӑхи вєрсы. Щӑԓта уша павӑтсы, муй нумӑсн щи хуятӑт вәԓԓӑт. Щи тухӑԓпи няԓ щирн вәнԓат ёха нётты вєр лэщӑтсы, щит юԓн, рӯтьщӑты хотӑтн, мультидисциплинарной нємуп тӑхет па нётӑсты нєңӑт унтасн. Щи нє путӑр эвӑԓт уща йис, 2018-мит оԓн ар вәнԓат ёх волонтёра йисӑт. *«Тӑм пӯш пирӑщ ёх ГТО нємуп Всероссийской физкультурно-оздоровительной вєра вӯянтыйԓсӑт. Щи тумпи дыв компьютерной многоборье нємуп вєрн кӑссӑт»,* – лупӑс Т. Пономарева. Мирхот сухӑнтты еԓпийн щӑта омсум ёха лупӑс: *«Мӯңева пирӑщ ёх вәԓупсы тәса лэщӑтты мосԓ, ԓәԓн дывеԓа әмӑщ па ям вәԓты ат йис»*.

Реональда ОЛЬЗИНА

Иса округ вошăт шуши тăхета аԯты рăхԯ?

Ван хăтԯуп тыԯăщн округ губернатор ԯăӈкăр хә Алексей Шипилов шуши мир вәԯупсы вантман тăйты комиссия ёх мирхот ăктыԯăс.

Сырыя кәщайт путăртсăт, муйсăр мӯвтєԯ мир вәйтантупсэт 2019-мит оԯн ԯэщăтԯыйт. Югра мӯв оса тăхет вєрăт тәты департамент кәща ԯăӈкăр нє **Инна Арканова** айкеԯ тәс, хуты 2019-мит оԯн увăс мир пăта Мӯвтєԯ няԯ вәйтантупсы нух хăншман вәԯ:

1. Финно-угорской мир Консультативной тăхи ёх мирхот. Тăм тăхи 1992-мит оԯн пӯншсы, ԯәԯн финно-угорской мирăт рәт ясӈăт па иса культура вәԯупсы ԯєрамтты па еԯԯы шавиман тәты.

2. Кăшăӈ оԯ товийн па хон пєлăк США мӯвн Нью-Йорк вошн иса мӯвăтн вәԯты шуши мирăт вән мирхота ăктăщийԯԯăт. Щăта ООН тăхийн шуши мир вєрăт әхтыйн рәпитты хот вәԯ. Ияха вәйтантум ёх сыр-сыр шуши мирăт нӯшайт оԯăӈăн путăртԯăт.

3. Югра мӯв Кев юханăт хӯват «От истока к устью» нємпи VII экспедиция ԯэщăтԯы. Тăм вєр 2011-мит оԯ вӯш эвăԯт «Югра дыԯӈуптăты» па «Ямал – потомкам» оса тăхеӈăн унтасн вєрԯы, ԯәԯн яма вантты, муй щирн мӯвев-йиӈкев оԯăӈăн уша вєрты па ԯєрамтты, сыстам муй ăнтә щи мӯв. Щи тумпийн ияха катԯăсман этнотуризм вєр тӯӈщирăӈа ԯэщăтты.

4. Вухаԯь мир поэт Ю.Н. Шесталов нємпи кăсупсы. Юван Шесталов нємпи вухăӈ мойԯупсы нємасыя Югра мӯвев кәщайтн 2012-мит оԯн вєрсы. Мойԯупсы тәп щи хуятăта мăԯы, мăтайт рәт мир ясӈеԯ, литератураеԯ па йис путрăт-моньщăт, шуши хуятăт вәԯты-хоԯты щирăт сăмăӈа тăйԯăт па тәса еԯԯы тәԯăт.

Щи тумпийн Югра мӯв шуши мирăт Ассамблея кәща хә **Еремей Айпин** ԯăӈхас, ԯәԯн тăм вєрăт тумпийн мӯвтєԯ финно-угорской писателят вәйтантупсы ищи нух ат хăншсы. Вантэ, финно-угорской ясӈăтн киникайт хăншты ёх вәйтантупсы тăм оԯн Румыния мӯвн ԯэщăтԯы. Мосԯ, ԯәԯн Югра мӯв писателят щив мăнты ищи ат вєритсăт.

Еԯԯы Югра мӯв районăт па вошăт, хута ар пєлăк увăс мирԯӯв вәԯԯăт, поступсы йиԯпатты вєр оԯăӈăн путăртсы. Вантэ, хәнты пурайн Югра мӯв иса районăт па вошăт нємасыя поступсыйн нух хăншман вәсăт. Щи пурайн кăшăӈ тăхийн вәԯты мирԯӯва вой-хӯԯ веԯпăсԯăты, вӯԯэт ԯавăԯты, йис вєрăт еԯԯы тәты кєншăк вәс.

Ёмвошăӈ округ дума депутăт хә **Александр Новьюхов** щи вєр оԯăӈăн щиты ԯупăс:

– *Юхи хăщум яӈ оԯ увăс хуятԯӯв Югра мӯв губернатор хуща нємасыя вохты пищмайт хăншԯăт, ԯәԯн мӯвевн вәԯты районăт па вошăт оԯăӈăн поступсы йиԯпатты. Вантэ, тăмхăтԯ ар пєлăк вошăт, хута ям арат шуши мир вәԯ, округ поступсыйн шуши тăхета ăн луӈԯăт. Муя щиты? Щит пăта интăм кăшăӈ мунипальной тăхет кәщайта тәса нух вантты мосԯ, муй арат шуши мир вәԯ, муй арат хăннєхә вәнт шушийн вӯԯэт ԯавăԯăԯ, вой-хӯԯ веԯпăсԯăты ёх ищи ԯӯӈăтты, йис вєрăт ԯєрамтты увăс хуятăт оԯăӈăн ищи уша павăтты. Тăм щирăт ияха ăкăтты, тәп щи юпийн округ поступсы йиԯпатты рăхԯ. Тăмхăтԯ мирхотн мӯӈ кӯтэвн путăртсӯв,*

> **А. Новьюхов:**
> ***«Тăмхăтԯ ар пєлăк вошăт, хута ям арат шуши мир вәԯ, округ поступсыйн шуши тăхета ăн луӈԯăт. Нәмăслум, хуты тăм вєр тәп Федеральной щирн нух вантты па йиԯпатты рăхԯ».***

нәмăслум, хуты тăм вєр тәп Федеральной щирн нух вантты па йиԯпатты рăхԯ. Югра мӯвев вән, щит пăты яма уша павăтты мосԯ, муйсăр утăт шуши тăхета хăншты рăхԯ, муйсăр тăхи ăн рăхԯ. Щиты еԯԯы Югра мӯв вошăт па районăт тәса нух вăнтԯӯв, ԯәԯн нємăԯт тăхи аԯ юрємăты па шуши тăхета хăншты.

Ма нәмăслум, мєт оԯăӈ увăс мирԯӯв иньщăсты мосԯ, яна муй дыв вәԯты мӯвиеԯ шуши тăхета нух хăншты мосԯ? Яна муй дыв вән ёхԯӯв партум щирн вәԯԯăт, культураев, йис вєрăт еԯԯы тәԯăт? Щăԯта кимит вєр, щит муниципальной кәща ёх эвăԯт мосты нєпекăт ăкăтԯӯв, тăм нємасыя поступсы мӯӈ йиԯпатты вєритԯӯв. Щи пурайн кăшăӈ увăс хăннєхәя кєншăка вәԯты питԯ, ԯавăрт суртăт тӯӈматты па па щирăт. Вантэ, тăмхăтԯ Когалым вошн 600-кєм шуши хуят вәԯ. Ар пєлăк ёх – щит вӯԯы ԯавăԯты хуятԯӯв. Муй пăта тăм вош округ поступсыйн шуши тăхета ăн хăншман? Щăԯта Сӯмăтвош район Игрим кәрт. Щăта 900 муԯтас вухаԯь хуят вәԯ. Ёмвошэв ищиты. Тăмхăтԯ тăта вет щурăс муԯтас увăс хăннєхә вәԯ па рәпитԯ. Йистєԯн вошэв шуши тăхета хăншман вәс. Ин па муй тывăс. Ёмвош ищи щив нух хăншты рăхԯ. Вантэ, тăм вошăт поступсыйн ăнтәмăт, щит пăта шуши мирԯӯв йис щирн вәԯты щом ăн тăйԯăт.

Ирина САМСОНОВА

Мирхот пурайн

Увăс ёх нўшайт тўӈматԓыйт

Йиԓуп оԓ оԓӈитум юпийн оԓăӈмит номерн ма Югра мўв депутат, хăнты мир эвăԓт вəԓты хə Александр Новьюхов рəпата оԓăӈăн тəп и пєлăк путăр нынана хăншсум. Интăм путрєм еԓԓы тəԓєм.

А.В. Новьюхов

Интернет эвăԓт вуюм хур

– Александр Вячеславович, нăӈ щиренăн, депутат пăта мєт вуԓаӈ вєр щит муй?

– Щит карты əхăԓн яӈхты-мăнты əшăт, тухԓăӈ хопăтн пəрԓяты щирăт, кəртăтн, вошăтн хот войт єнмăԓты, мўвиевн арсыр ԓєтутăт єнмăԓты, вəнтăн воньщумутăт, тулхăт, лыптăт па па утăт ăкăтты, войхўԓ веԓпăсԓăты вєрăт тəса ԓэщăтты, вəнтăн павăрт юхăт, сəхԓăт сопаса ăктыйԓты – щи вєрăт мєт оԓăӈăн йиԓпатты мосԓ.

Щăԓта округ ԓуваттыйн пириты ёх партупсэт щирн мўӈ ар пєлăк депутатской вух социальной тăхета, хăтԓ мăр пушхăт ԓавăԓты хотăта, ăшколайта, ăращты тăхета па па мосты утăта китсўв. Щирн пириты хăтԓăн Югра мўвн вəԓты мирева ястум ясӈăт тəса ԓэщăтты ԓăӈхаԓўв, ԓəԓн яна па тўӈматум вєрăт увăс мирԓўва нётупсы па унтас ат тəсăт.

Щăԓта мосԓ ястăты, мєт вуԓаӈ вєр, мăта ут мўӈ хəԓум оԓ тўӈматԓўв, щит шуши мир реестр вєр. Щи тумпи хўԓ веԓпăсԓăты щир. Мосԓ, ԓəԓн шуши ёхԓўв катра пура иты хўԓ веԓпăсԓăты вєрн ăнтə тəп хоттєԓ ёх ԓапăтты вєритсăт, вух ёша павăтты ищи ԓəԓн щир ат тăйсăт. Щи пăта федеральной поступсыйн хўԓ веԓпăсԓăты вєр оԓăӈăн хăншум правайт йиԓпатты мосԓ. Щи вєр интăм вантман тăйԓэв. Нємасыя мирхотăт ԓэщăтԓўв, щив федеральной кəщайт вохԓўв па путăртԓўв, хуты шуши ёхԓўв йистєԓн хўԓ катăԓман вəсăт, щи вєрн ԓывеԓ ертыйԓты ăн рăхԓ. Еԓԓы вєр, щит бюджет эвăԓт нємасыя квотайт вохты па ёша павăтты еԓпийн яма нəмты мосԓ, вєритԓăн муй ăнтə тăм вəн вєр ԓэщăтты? Кашăӈ утые яма вантсăн муй ăнтə? Вантэ, бюджет эвăԓт квота ёша павтум юпийн хăннєхə тащăӈа ăн йиԓ, тăта ԓавăрт па тўӈ рəпата вєрты мосԓ. Щит пăта квота оԓăӈăн поступсы ищи йиԓпатԓўв, ԓəԓн артащты ёха кєншăк уша павăтты вəс, тăм хăннєхə яма вєритԓ муй ăнтə щи нётупсы тўӈщирăӈа еԓԓы ԓэщăтты.

Тăм ванăн Сəрханԓ мўв хăнтэт ԓăӈхасăт, ԓəԓн мўӈ вəнтăн тўтъюх ăкăтты вєр па сырыя нух вантсўв. Вантэ, ипўша кащащты нєпек вўты мосăс, тəп щи юпийн хотн кəр ăԓьты пăта тўтъюх сопаса ăкăтты. Мўӈ тăм вєр йиԓпатсўв. Интăм кашăӈ шуши хуят нєпекԓы вəнтăн тўтъюх ԓэщăтты вєритԓ.

– Александр Вячеславович, муйсăр нўша вєр мєт ԓавăрт тўӈматты вəс?

– Кашăӈ нўша тўӈмăтты ԓавăрт. Юхи хăщум оԓăт мўӈ вантԓўв, хуты ванкўтԓы шуши хуята ипўша така лупты мосԓ, хуты яна па ԓўв увăс хăннєхə, яна па ԓўв йис щирн вəԓты вєритԓ: вой-хўԓ веԓпăсԓăты, вўԓэт ԓавăԓты, тўтъюх ăкăтты, нётупсэт вўты па па вєрăт пăԓтапԓы еԓԓы тəты. Вантэ, шуши хуят щимăщ правайт тăйԓ, щи оԓăӈăн Конституция нєпекн хăншман, тəп кəщайта щи оԓăӈăн ипўша лупты мосԓ. Щит пăта мўӈ сорашăк реестр нєпек ԓэщăтԓўв. Тăм вуԓаӈ нєпек вўԓўв ки, ар пєлăк нўшайт лăп тəхăрԓăԓўв.

Кимит ԓавăрт вєр, щит мосԓ, ԓəԓн шуши хуят па ёх кўтн вəнԓтыйԓты, рəпитты па па вєрăт тəты ăн еԓємман вєритăс. Тăм нўша 1990-2000 оԓăт эвăԓт мăнԓ. Щит рəпатайԓы пура вəс. Мирева ԓавăрт вəԓты питăс, сыр-сыр социальной нўшайт ара йисăт. Щит пăта сырыя вəнԓтыйԓты вєрăт йиԓпа нух вантты мосԓ, ԓəԓн мўӈ айԓат ёхԓўв арсыр тăхетн вəнԓтыйԓты па еԓԓы рəпитты щир тăйсăт. Мўӈ ԓăӈхаԓўв, ԓəԓн иса няврємԓўв целевой щирн ат вəнԓтыйԓсăт. Ԓəԓн вəнԓтыйԓты тăхи етшуптум юпийн ԓыв ăн нəмăссăт, мăта тăхийн рəпитты па вəԓты. Целевой щирн диплом нєпек ёша катԓуптум юпийн рəт кəртэԓн муй па тăхийн хəԓум оԓ ат рəпитсăт па вəсăт.

Щит пăта мўӈ муниципальной кəщайт пиԓа путăртсўв, ԓəԓн ԓыв уша ат вєрсăт, муйсăр рəпата тăхет ԓывеԓа мєт сырыя мосԓăт, щи вєрăта айԓат ёхԓўв тəрум пăта вəнԓтăты. Щăԓта нётупсы вухн, вəԓты хотн ищи нётԓыйт. Ар пўш щи оԓăӈăн путăртсўв, мирхотăт ăкăтсўв. Я щи, тывăс – 2019-мит оԓн вəнԓтыйԓты вєр йиԓуп щирн мăнты питԓ. Мўӈ нємасыя перечень нєпек хăншсўв, мăта вєрăта мєт сырыя айԓат ёхԓўв вəнԓтăты.

Тăмхăтԓ карты əхăԓн яӈхты хуят, нянь вєрты хăннєхə, кəр омăсты хə, тўт хəритты хуят, дизельной станцияйн рəпитты ёх, мир ямăԓты па лекщитты нєӈăтхəйт па па рəпитты тăхет, мăта утăт мєт сырыя кəртăта мосԓăт. Вантэ, мўӈ айԓат ёхԓўв щи вєра вəнԓтăты ăн питԓўв ки, па мўвăт эвăԓт ёх юхăтԓăт па рəпитты питԓăт. Мўӈ хуятԓўв па щи йирн хăщԓăт. Нəмăсԓум, мўӈ мўвевн сырыя мўӈ ёхԓўв ат рəпитсăт.

Ԓăӈхаԓўв, ԓəԓн кашăӈ кəртăн вошăт иты, муй мосԓ иса вəс, ԓəԓн айԓат хə муй нє ăнт ястăс, хуты вошн рəт кəрт киньща вəԓты ямшăк. Щиты мўӈ ԓăӈхаԓўв, ԓəԓн 2020-мит оԓ вəнты Югра мўв ԓуваттыйн иса тăхетн интернет яма ат рəпитăс, ăращты па культурной тăхет ат вəсăт па иса йиԓуп вəԓупсы пăта муй мосԓ, айԓат ёх пăта ԓэщăтты. Щи пурайн ёхԓўв рəт кəртэԓа юхăтԓăт, рəпитты питԓăт па кəртăӈ вəԓупсы иса яма йиԓ.

А.В. Новьюхов пиԓа ма хўв путăртсум, иса вєрăт оԓăӈăн тăта хăншты щир ăнтəм. Нəмăсԓум, ԓўв вєрԓаԓ, ԓўв тўӈматум шуши мир нўшайт оԓăӈăн Югра мўвн вəԓты мир щиты вəԓăт.

Ирина САМСОНОВА

Шуши мир няврємӑт вәнлтӑты олӑңӑн путӑртсы

Ван хӑтлуп тылӑщн округ вәнлтӑты па айлат ёх вєрӑт тәты департамент кәща хә А.А. Дренин шуши мир ясңӑт па вәлупсы давӑлты вєрӑт тәты научно-координационной совет ёх мирхот вєрӑнтӑс. Щӑта ай тәсы, муй щирн 2018-мит од мӑр совет ёх рәпитсӑт.

Мирхотн округ губернатор лӑңкӑр хәя нётты нє Н.В. Савина, округ дума депутат хә А.В. Новьюхов, округ вәнлтӑты ёх институт кәща нє Г.В. Дивеева, шуши мир вәнлтӑты вєр вантман тайты нє Н.Б. Костылева, совет хуятӑт па мойң ёх вәсӑт. Щӑта нял вєр нух вантсы.

«Институт развития образования» тӑхийн психолого-педагогической нётупсэт тәты центр вәл, щи тӑхи кәща нє **И. Журавлёва** ай тәс, муй щирн дыв шуши мир нявремӑт пила рәпитлӑт:

– Ван хӑтлуп тылӑщ 20-мит хӑтл вәнты 336 мәшӑң шуши мир няврєм нух вантсӯв, щит кӑт процент арат иса округ мәшӑң нявремӑт эвӑлт. Югра мӯвн 16 131 мәшӑң няврєм вәл. Юхи хӑщум хәлум од мӑр 107 шуши няврєм мәшӑңа йисӑт. 2015-мит олн 229 мәшӑң эви-пух вәс. Муй пӑта аршӑк мәшӑң хуята йис? Вантә, юхи хӑщум олӑтн ӑңкет-ащет вохты питсӑт, дәлн нявремлад нух ат вантсӯв. Щи тумпи пәльницаитн нух вантты йилуп пурмӑсӑт вәлдӑт.

«Институт развития образования» хуща учебно-методической рәпата тәты кәща лӑңкӑр хә **С. Слинкин** айкел тәс, хутыса лыв тӑм олн округ ӑшкола-интернатӑт нух вантсӑт па нявремӑт иньщӑссӑт, яма муй ӑнтә лыв вәнлтӑлыйт па муй щирн интернатӑтн вәлдӑт. Сӯмӑтвош, Нуви сӑңхум, Кондинской, Манстӑр, Нижневартовской, Сәрханл па Ёмвош районӑт хӯваттыйн 18 ӑшкола-интернат хуща вәсӑт па вантсӑт. Арталӑты ёх уша вєрсӑт, хуты щи тӑхетн ӑшколаитн нявремӑт рәт ясңӑт вәнлтӑлӑт па шуши мир вәлупсы олӑңӑн уша вєрлӑт, арсыр йис вєрӑта вәнлтыйллӑт. «Институт развития образования» ёх нявремӑт вәнлтӑты па вантман тайты хуятӑт пӑта рәт ясңӑт па шуши мир вєрӑта тәты урокӑт тәса лэщӑтты щира нємасыя киника лэщӑтсӑт. Щи киника электронной щирн округ вәнлтӑты вєр тәты институт сайт хуща «Библиотека» раздел тӑхийн вәл. Щи тумпи округ 14 ӑшкола-интернатн вәнлтыйлты па вәлты 109 эви-пух иньщӑссы, мәстӑл дыведа муй ӑнтә, муй щирн лыв рәт ясңӑта вәнлтӑлыйт па муй щирн интернатӑтн вәлдӑт. Щи тумпи щи олӑңӑн 59 ӑңки-ащи иньщӑссы. Уша йис, нявремӑта па ӑңкета-ащета иса мәстӑл.

Мирхот пурайн итәх кәщайт путӑртсӑт, муй вєрты мосл рәт ясңӑта па шуши мир вәнлтӑты вєрӑт щирн. Щи тухалпи мирхотн протокол нєпека хӑншсы, шуши мир ясңӑт па вәлупсы давӑлты вєрӑт тәты научно-координационной совет ёх 2019-мит олн муй вєрты питлӑт.

Людмила ШУЛЬГИНА

Сӯмӑтвош район тащ

«Товары земли Югорской» нємпи вантлупсыйн ма Сӯмӑтвош район кәща хә Владимир Иванович Фомин пила вәйтантыйлсум па иньщӑссум, муйсӑр тӑхет дыв районэл эвӑлт вантлупсыя юхтыйлсӑт па муй тәсӑт?

Лӯв юхлы лупӑс:

– Вантлупсыя «Рахтынья», «Эталь», «Рутил», «Саранпаульской» нємпи вӯлєң тӑхи, Сӯмӑтвош межрайпотребсоюз нємпи тӑхет ёх юхтыйлсӑт па лєтут, щит вӯлы нюхи, арсыр хӯлӑт, воньщумутӑт, нохӑр сємӑт, тулхӑт, щи тумпи вӯлы кєпл эвӑлт ёнтум пуркайт, хӯл па вӯлы сух эвӑлт ёнтум арсыр хурамӑң пурмӑсӑт па па утӑт тәсӑт. «Рутил» нємпи тӑхи ёх кварц па па арсыр кевӑт эвӑлт сыр-сыр хурамӑң пурмӑсӑт вєрлӑт.

Вантлупсы пурайн мӯң Сәрханл район и тӑхи ёх пила вәйтантыйлсӯв, и нумса юхӑтсӯв, едды ияха рәпитты.

Мӯң Сӯмӑтвош районэв 24 кәрт эвӑлт воньщумутӑт, нохӑр сємӑт, тулхӑт ияха ӑкӑтты лӑңхалӯв. Щит шєңк лавӑрт, щирн ин нәмӑслӯв, муй щирн щит вєрты.

Сӯмӑтвош районэвн мир сємхӯл шєңк мосман тайл. Ин щи хӯл ӑнтәм, худыева тынысэв.

Кашӑң од мӯң районэва ар мойң ёх юхтыйллӑт. Дыведа Кев хуща яңхты мостӑл.

В.И. Фомин ёх кӯтн

Л.Гурьева вєрум хур

Ма иньщӑссум, «Сибирская рыба» тӑхи хуты йис? Юхлы В.И. Фомин лупӑс:

– «Сибирская рыба» нємпи хӯлӑң тӑхи ин ӑн рәпитл. Мӑнум лӯңӑн сот мултас тонна арат хӯл велпӑслӑсы. Ин округ правительства ёха па Сӯмӑтвош район кәщайта лупсы, мосӑң, ешавәл «Сибирская рыба» тӑхи ләтлы.

Людмила ГУРЬЕВА

Рәт мўвев сăмăӊа тăйты нётԯ

Сўмăтвош район кўтуп ăшколайн Елена Николаевна Ясинская арсыр классăӊ айԯат ёх рўщ ясăӊа па литературая вәнԯтуман рәпитԯ. Лўв 1976-мит оԯн Ивановской государственной университет етшуптăс. Ханты-Мансийской округ мўвевн иса 1987-мит оԯ вўш эвăԯт няврємăт вәнԯтăԯ. Сўмăтвош кўтуп ăшколайн айԯат ёх вәнԯтăты 1995-мит оԯ вўш эвăԯт питăс. Щиты 23 оԯ лўв тăта вәԯ па рәпитԯ.

Елена Николаевна арсыр классăтн вәԯты пухăта па эвета рўщ ясăӊ па литература тәты тумпийн няврємăт рәт мўвеԯ сăмăӊа тăйты вәнԯтăԯ. Рўщ щирн ки лупты, щит краеведения нємуп вєрăта лўв айтєԯн ăшколая яӊхты пухăт па эвет нємасыя вәнԯтăты катԯăсăс.

Хән мин яха вәйтантсумн па путăртсумн, лўв иса тăмиты щи мăнєма лупăс, муй щирн ăшколая рәпитты юхтăс, иса щи вўшăт эвăԯт краеведения вєрăт олăӊăн сыр-сыр классăтн вәнԯтыйԯты айԯат пухăт па эвет пиԯа путрємăты пиньщăс. Әхăт, Сўмăтвош район кўтуп ăшколая рәпитты юхăтмаԯн, сырыя айԯат ёхԯаԯ пиԯа путăртăс па яма уша вєрăс, мăта хоттєԯ хуятăт эвăԯт лыв тăм нуви тәрум иԯпия юхăтсăт. Щăԯта Елена Николаевна партăс пухăта па эвета, ԯәԯн сырыя уша павтум вєрăт лыв нєпека нух ат хăншсăт. Вантэ, щи пурайн тәса па ямсыева вәйтты питԯăт, муйсăр рәт ԯєрăт эвăԯт лыв ăӊкиԯаԯ муй ащиԯаԯ тывсăт. ЕԯԯЫ лўв иса щимăщ айкеԯ няврємăта вєрăс, муй щирн рәта-щира ԯўӊтăсты хăннєхуятăт тывсăт, муй щирн па хуты лыв рәт ԯєрԯаԯ аршăка па вәна йиты питсăт па ԯăкки тăм вәԯты-ходты мўвев хўваттыйн мăнты кєрԯăсăт. Муй щирн и хăннєхә рәт хуятăт эвăԯт кимит рәт ёх тывсăт па тăм увăс мўвн иса худыева еԯԯы щимăщ вәԯупсы щирăт ԯэщăтсăт. Кашăӊ хоттєԯ ёх, вантэ, лўв хурасăԯн тăм Югра мўвева юхтăс па тăта лўв рәт ԯєрԯаԯ такнупсăт па еԯԯы мăнсăт.

«Ма ăнтә тәп вәнԯтыйԯты классєм пиԯа краеведения вєрăт ԯэщăтсум, – лупăс Елена Николаевна, – *ма щи тумпийн арсыр классăтн вәԯты айԯат хăннєхуятăт пиԯа иса щимăщ вєрăт йиԯпатты щирн рәпитсум».*

Лўв ясăӊԯаԯ щирн, сырыя ветмит классăн вәнԯтыйԯты няврємăт пиԯа рәт ԯєрăӊ юх олăӊăн ямкєм хўв путрємăсăт па әхăт класс хущи вәԯты сохăԯ эвăԯт рәт юх щурăтсăт, мăта ут иԯпийн кашăӊ хә муй нє няврєм щатщащеԯ па щащеԯ ими, ăӊкеԯ муй ащеԯ нємăт ямсыева нєпека нух хăншсăт. Щиты, вантэ, айԯат ёх сорашăк уша павăтԯăт, муйсăр лыв рәтәԯ па муй хурасуп тăхи эвăԯт щи хуятăт катра пурайн тăм увăс мўва юхăтсăт. Щăԯта, хән рўщ ясăӊ вәнԯтăты щирн арсыр урокăт лыв пиԯэԯа Елена Николаевна ԯэщăтăс, щи пурайн лўв нємасыя партăс няврємăта сыр-сыр путрăт хăншты, щит щимăщ нєм тăйты утăт: «Щащєм ими ёшӊăн», «Мўӊ хоттєԯ ёхԯўв хә ёх», «Ям па вещкат ăӊкєм олăӊăн». Щиты айԯтыева ăшколая яӊхты няврємăт вәнԯтăты кўтн краеведения щирн мăнты вєрăта кашăӊ оԯ мăр хущԯыйт.

Щăԯта няврємăт вәнԯтăты нє путăртăс, хуты лўв хущеԯа хәтмит класс пухăт па эвет сырыя мăнум оԯăтн иса шуши мирăт хот йита урокԯаԯ етшуптăты щосăтн яӊхсăт. Щи тăхийн лыв имуԯты хăтаԯн Сўмăтвошн вәԯты поэт хә Вячеслав Шивырталов пиԯа литературной вәйтантупсы вєрсăт. Щи пурайн айԯат ёх хәԯăнтсăт, муй хурасуп стихăт па муйсăр вєрăт олăӊăн поэт хә хăншăс. Әхăт ищи шуши мирăт тăхийн рўтьщăты хăтԯăтн вәнԯтăты няврємăт пўпи якты хот хурасăт ияха ăктăщум вошăӊ мир еԯпийн ванԯтăсăт. Елена Николаевна ясӊăт щирн, Сўмăтвошăӊ шуши мирăт хот йитн ԯыв няврємԯаԯ иса арсыр ёш вєрăтн муԯты ай пурмăсыет вєрты тăхия яӊхсăт. Пухăт юх пурмăсăт ԯэщăтсăт, эвет сăк пиԯа рәпитсăт па аканя ёнтты вәнԯтăсыйт. Лыв вәнԯтăты нєӊеԯ ясӊăтн, щит краеведения щирн мєт вән унтас.

«Ма ăшколайн вәнԯтыйԯты айԯат ёх лыв рәт мўвеԯ мєт сăмăӊа тăйты вәнԯтăԯум», – щиты Елена Николаевна мăнєма лупăс. ЕԯԯЫ лўв тăмăщ айкеԯ вєрăс, хуты краеведения щирн мєт яма хăншум ԯўӊтупсэт лыв районăн вєрум айԯат ёх мирхотн «От краеведения к краелюбию» вәнԯтăԯăт. Щи мирхотн ăшколайн вәнԯтыйԯты пухăт па эвет лыв хоттєԯ ёхԯаԯ, ăшколаеԯн сырыя вәнԯтыԯум па вән хăннєхуятăта ювум ёх олăӊăн әмăщ путрăт ԯэщăтԯăт. Щиты тăта мосванăн «Тухԯăӊ Увăс мўв» литературной кăсупсыйн, мăта ут районной газета хущи мăнăс, ăшколайн вәнԯтыйԯты няврємăт кăссăт па иса нух питсăт. Щит лыв вәнԯтăты нєӊеԯ ясӊăт щирн, ищиты шєӊк вуԯаӊ па вєра мосты рәпата краеведения еԯԯы тәты щирн.

Тăм йисн айԯат ёх рәт мўвеԯ сăмăӊа па ямсыева еԯԯы тăйты ԯавăрт вәнԯтăты. Щит Сўмăтвошн ăшкола няврємăт краеведения вєрăта Елена Николаевна Ясинская тўӊщирăӊа па тәса вәнԯтăԯ.

Владимир ЕНОВ

Е.Н. Ясинская

В. Енов вєрум хур

Н. Краснопеева ԓӑпи вєрԓ. Югра-Экспо хот. 2017-мит оԓ

Н. Краснопеева «Торум Маа» музейн. 2013-мит оԓ

Р. Ользина вєрум хурӑн

Мирев вәԓупсы ванԓтӑты – щит шєңк ям вєр

«Торум Маа» музей рәпатнекӑт кашӑң оԓ «Югра Тур» нємуп ванԓтупсыйн шуши мир пурмӑсӑт ванԓтӑԓӑт па хӑннєхәйт щитӑт вєрты вәнԓтӑԓӑт. Иԓатн щи ванԓтупсыйн Наталья Краснопеева пиԓа вәйтантсум, щит научно-исследовательской па методической нємуп тӑхи ух нє. Югра-Экспо хотн ԓўв мира «Времена года. Летние ремёсла обских угров» нємуп ванԓтупсыйн шуши пурмӑсӑт оԓӑңӑн ай павтӑс па мойң ёх лапи вєрты вәнԓтӑс. Щитԓ вєртаԓ мӑр рәпатайԓ оԓӑңӑн путрємӑсмӑн.

– Тӑта арсыр туристической тӑхет эвӑԓт хӑннєхәйт вәԓԓӑт, щи ёха музеев оԓӑңӑн ай павӑтԓўв. Щи юпийн аршӑк хуят «Торум Маа» хущи юхтыйԓԓӑт.

– Муй имухты мойң ёх ара йиԓ?

– Ӑнтә. Хән Ас угрӑт оԓӑңӑн мира путӑртԓўв, ивәнтԓы луплўв, хута музеев омӑсԓ. Хуйтат щит ӑн вәԓӑт, ӛхӑт ищипа мўң хущева йиԓӑт. Юхи хӑщум оԓӑтн ар хуят рўтьщӑты хӑтԓӑтн па кәртӑт, вошӑт эвӑԓт Ёмвош вантты па музеева яңхтыя юхтыйԓԓӑт. Итӑт лупԓӑт, хәс оԓ юхԓы тӑта вәсӑт. Ԓыв мӑрємӑԓыйт, щит пӑты вошев вантты тыв йиԓӑт па музея яңхты ԓӑңхаԓӑт. Итәх мойң ёх группа пиԓа щив мӑнԓӑт. Айԓат ёх кўтн ар хуят нявремԓаԓ пиԓа вәԓԓяԓӑт. Итәхӑт ԓыв эвиԓаԓа па пухԓаԓа музей оԓӑңӑн ай павӑтԓӑт. Вәнтэв хурамӑң па сыстам. Тӑԓн па ԓўңӑн щӑта ԓаңкет хәхӑтԓяԓӑт. Ёх лупԓӑт, вухсарӑт щӑта ищи вантсӑт. Щӑта омӑсты хӑнты па вухаԓь хотӑт яма вантӑсԓӑт, нюр щӑта хӑннєхәйт вәԓԓӑт, тәп мойң ёх йиты пурайн хуԓтпеԓы мӑнсӑт. Щирн, ма ванттємн ар хуята «Торум Маа» вантты әмӑщ.

Ванԓтупсэт тухӑԓпи хӑннєхәйт музеев сайтӑн уша вєрԓӑт, муйсӑр мирхотӑт мўң хущева питԓӑт, ԓәԓн ӛхӑт щив яңхты. Мєт ар хуят юхтыйԓ, хән щитӑт сӑңхумн вєрӑнтԓўв. Ԓўңӑн ищи ар хуят вәԓԓяԓ. Ипўш ай кєр тыԓӑщн Югорской долина нємуп мўвн семинар вєрсўв. Щи тӑхи вош эвӑԓт шєңк хўвн вәԓ, щит пӑты хӑннєхәйта щив яңхты ԓавӑрт.

– Муй нумӑсн пасыр ясңуп мира хӑнты вәԓупсы оԓӑңӑн путӑртԓӑн?

– Мӑнєма музейной пурмӑсӑт мойң ёха ванԓтӑты па ԓывеԓа аԓьты әмӑщ: мўң – хӑнтэт – тӑмщӑт, ма тӑмӑщ – Сўмӑтвош хӑнты. Хуятӑт ԓӑңхаԓӑт ки, ԓывеԓа ванԓтупсыйн вәԓты пурмӑсӑт оԓӑңӑн ай павӑтԓўв. Щит унтасн ԓыв уша вєрԓӑт, муй мўң вәԓўв. Ма нәмӑсԓум, Санкт-Петербург вошн вәнԓтыйԓсум, ԓәԓн мӑнєм мира ванԓтӑты па хӑнтэт вәԓупсы оԓӑңӑн тәсыева ай павӑтты. Ма иса ӑн еԓємтԓум па мосты щирн хӑнты па вухаԓь музей оԓӑңӑн путӑртԓум. Юращман мирев культура па опращԓўв вәԓупсы оԓӑңӑн ай павӑтԓум. Щит пӑты мӑнєма ям рәпитты, экскурсияйт нумсӑң нєпекӑт па рәт мирєм вәԓупсы посн вєрӑнтԓум. Ма щирємн, обско-угорской мирңӑн оԓӑңӑн тўңщирӑңа мира путӑртԓум. Щимӑщ нумӑсн интум тӑта щи омӑсԓум. Хӑннєхәйт эвӑԓт иса ӑн хӑнятыйԓԓум, хӑнты ԓәмӑтсух нух ԓәмӑтԓум па ӑн еԓємтԓум. Муй ӛрӑң опращԓам пӑты еԓємты, хуйтат вәнтӑн па ищки мўвн яма вәсӑт? XIX-мит йисн учёнойт нєпекԓаԓн хӑншсӑт, нєш хӑнтэт ешайн пӑрԓӑт. Хута пӑрсӑт? Сот муԓтас оԓ мӑнӑс – хӑнтэт хуԓна вәԓԓӑт. Ма – хӑнты нє – вәԓԓум. Аңкаңкєм хӑнты щирн вәс, тәп советской лащ питумн ԓўв йиԓуп щирн вәс па рәпитӑс. Щит пӑты Вуԓаң Отечественной ԓаԓь юпийн така рәпитты хуята ԓўңтӑсӑс.

Щикўш мирев шимԓ, ищипа ԓӑңхаԓўв, ԓәԓн культураев па хӑнты емӑңхӑтԓўв ԓыԓӑңа ат вәсӑт. Мўң интум вәна пєԓӑка йисўв па катра йис вәԓупсэва таԓӑсԓўв. Мосӑң, ушӑңа-сащӑңа йисўв па Найԓавн-Вәртԓавн вохԓаюв. Мосӑң, щитԓўвн кӑшԓаюв. Ԓыв нәԓам вәԓумн мўң хущева юхтыйԓԓӑт па мўңев вәнԓтӑԓӑт, муй лупты па муй вєрты. Щирн, щиты щи вәԓԓўв.

Реональда СУРЕЙСКАЯ

Рәт ёхлад йиис вєрӑт едды тәл

Лыпӑт хойты тылӑщ яртъяңмит хӑтӑлн Тюмень вошн вәдты хӑнтэт, вухалят па юрнӑт Мӳвтєд шуши мирӑт емӑңхӑтлэд постӑсӑт. Лыведа арсыр увӑс ёх, культура па область кәщайт щи вєрел дэщӑтты нётсӑт.

Л.Д. Собянина вєрӑнтты нєңӑт ёнтум пурмӑсӑт арталӑд

Тюменян К.Я. Лагунов ики нємуп киникайт лӳңӑтты хот йитн нємасыя шуши мир хуятӑт емӑңхӑтлэда юхтыйлсӑт. Щи пурайн областной правительства, культура тӑхет па арсыр увӑс ёхлӳв оса вєрӑт ямӑлты кәщайт шуши мирӑт вәдтыходты щирӑт олӑңӑн тәс айкелӑт вєрсӑт.

Щӑдта тӑм емӑңхӑтлӑн тӳңщирӑңа па вещката шуши ёх культура вєрӑт пида рәпитум хӑнтэт па юрнӑт сыр-сыр ишӑкты нєпекӑтн мойлӑсыйт. Ин мосд лупты, хуты Тюмень мӳв финно-угорской культура тӑхи кәщая вәдты нє Любовь Собянина ямсыева шуши хӑннєхуятӑт пида рәпиттал пӑта тӑм емӑңхӑтӑлн па мойлупсыйн катдуптӑсы.

Ма лӳв пилдэда щи емӑңхӑтл мӑнум юпийн нємасыя вәйтантыйлсум, вәдупсэд па рәпатайд олӑңӑн путӑртсум.

Любовь Дмитриевна ясңӑт эвӑдт уша вєрсум, хуты лӳв Тӳкъякӑң кәртӑн сєма питӑс па щӑта айтєлн вәс па єнмӑс. Ӑшколая вәндтыйдты ищиты щи кәртӑдн питӑс. Әхӑт ӑңкел-ащел китумтак ӑнтәма йисңӑн. Щит пӑта хәдмит класс етшуптумад юпийн вән упедн Ваньщавӑт кәрта тәсы. Вантэ, щи пурайн лӳв упел щи кәртӑн ай тохтура рәпитӑс.

Еша әхӑтшӑк, хән лапӑтмит класс Ваньщавӑт ӑшколайн етшуптӑс, упед хоттєд ёхдад пида Тєк кәрта каслӑс. Щи кәртӑдн Любовь Дмитриевна нивӑдмит классӑн вәндтылӑс па щи юпийн Светлой воша яртъяңмит па яңмит классңӑн етшуптӑты мӑнӑс. Светлой вошн интернат хущи вәс па кӳтуп ӑшколая яңхӑс. Хән щи вәндтӑты вєрӑд сухнуптӑслэ, нумӑсн юхӑтсы Ленинград вошн вәдты увӑс мирӑт института едды вәндтыйдты мӑнты. Щив питты пӑта кимит экзамен лӳв ямсыева мӑты ӑн вєритӑс па щит пӑта юхды пєды юхтӑс.

Щи пурайн 1980-мит од мӑнӑс. Юхи юхӑтмадн Любовь Дмитриевна нәмӑсты питӑс: института ӑн ки вєритӑс мӑнты, мосӑң, мӑтты ямшӑк училищая едды вәндтыйдты питты рӑхд. Щит пӑта юдн сыр-сыр айкелӑң нєпекӑт тӳңщирӑңа лӳңтӑс па уша вєрӑс, хуты Ёмвошн вәдты педучилищайн вәндтыйдты пухӑт муй эвет и тылӑщ мӑр 30 шойт вухӑн сухуптӑдыйт, Пулңавӑт вошн – ищи араткєм. Лӳв щирӑдн, щит шєңк шимд вәс. Щӑдта иса Тюмень вошӑң арсыр вәндтӑты тӑхет олӑңӑн айкелӑт лӳңӑтты вӳянтӑс. Щимӑщ газета айкел лӳңтупсы кӳтн имудтыйн лӳв сємңӑл вӳша питӑс, хуты Тюмень хущи 16-мит ГПТУ нємуп тӑхи вәд. Щи училищайн камвольно-суконной комбинат нємуп тӑхийн лаборант щира ямсыева вәндтыйдты рӑхд. Щимӑщ вулаң вєр тумпийн вәндтыйдты айдат ёх тылӑщ мӑр 70 шойт вухн сухуптӑдыйт па кӳтуп ӑшколайт етшуптум няврємӑт худыева тәп идєм од щи тӑхийн арсыр мосты вєрӑта вәндтӑдыйт.

Любовь Дмитриевна едды лупӑс мӑнєма, муй щирн лӳв щи училищая юхтӑс па едды вәндтыйдты питӑс. 1981-мит од вӳш эвӑдт Тюмень вош камвольно-суконной комбинат тӑхийн лаборант нє щирн рәпитты питӑс. Кашӑң вєр иса вещката па тәса дэщӑтӑс па рәпатайд шєңк сӑмӑңа тайсӑдэ. Ош пӳнӑт ямсыева дэщӑтӑс, дәдн машиная питты едпийн нємасыя щи тӑхийн рәпитум хӑннєхуятӑтн ат сыстамтӑсыйт па дыв кӳдатдад ващшӑка вєрман ат вәсӑт. Тәп щи щос пурайн, вантэ, ям па так нәй сухӑт пӳн эвӑдт тывты вєритдӑт. Щиты иса 1981-мит од вӳш эвӑдт па 1997-мит од вәнты тӑм хӑнты нє нәй сухӑт вєрты комбинат хущи химико-технической лаборант щира вәс па араттєдн 16 од мӑр тӳңщирӑңа па вещката щи тӑхедн рәпитӑс.

Едды ма иньщмӑсєм лӳвел, муй щирн па хән нумӑс вєрӑс шуши мир культура вєрӑт хущи рәпата мущатты. Лӳв щимӑщ вєр олӑңӑн мӑнєма юхды пєда тӑмиты лупӑс, хуты имудты вән мирхотн «Комитет по делам национальностей Тюменской области» нємуп тӑхийн рәпитум Галина Проскурякова пида вәйтантылӑс. Щи пурайн лӳв унтасӑдн Любовь Дмитриевна вошӑң хӑнтэт, вухалят па юрнӑт яма вәйтты питӑс. Щи нєңӑдн хущсы культура Центр хущи финно-угрӑт оса тӑхийн йидуп рәпата лӳведа мущатты. Щиты 1997-мит од вӳш эвӑдт па ин тӑмхӑтд вәнты Любовь Дмитриевна шуши мирӑт культура пида рәпитты вӳянтӑс. Тӑмӑщ вєр вєрты питмад кємн лӳв заочной щирн РГПУ им. А.И. Герцена культуролог щирн етшуптӑс. Лӳв 21-мит од шуши мирӑт культура хущи вәд па рәпитд.

Любовь Дмитриевна лупӑс, хуты ям па арсыр хӑннєхуятӑта мосты рәпата тайд. Щит пӑта рәт мирӑд вәдупсы щирӑт вандтуман рәпитд.

Владимир ЕНОВ

Айԓат хуятăта нётты мосԓ

Щиты лупăс Галина Русмиленко, ԓўв 2008-мит оԓ вўш эвăԓт Нуви сăӈхум вошн пəԓьницайн инфекционной отделения хуща ай ԓеккăр нєӈа рəпитԓ. Ԓўв мăнєма вəԓупсэԓ па рəпатайԓ оԓăӈăн айкеԓ тəс.

Галина Русмиленко эвиԓаԓ пиԓа Ваньщавăт кəртăн 2018-мит оԓн

Галина «Увăс хурамăт» якты-ариты ёх пиԓа

Тăм хăнты нє Нуви сăӈхум район Ваньщавăт кəртăн вəн хăнты семьяйн сєма питăс. Ăӈкеԓ – Людмила Григорьевна (эви опращ нємԓ Яврова), ащеԓ – Леонид Борисович Русмиленкайӈăн сыры Ваньщавăт кəртăн вəсӈăн па рəпитсăӈăн. Хəт эви єнмăԓтсăӈăн. Хəн эвиԓаԓ вəна йисăт, рəпитты питсăт, ԓын Нуви сăӈхум воша касăԓсăӈăн. Ин щăта рəпитԓăӈăн па эвиԓаԓа хиԓэт єнмăԓты нётԓăӈăн.

Галина 2005-мит оԓн Ваньщавăт кəртăн ăшколайн 11 класс етшуптăс па еԓԓы Ёмвоша медицинской училищая вəнԓтыйԓты мăнăс. *«Оԓăӈмит оԓ вəнԓтыйԓты ԓавăрт вəс. Ăӈкємащєм хущи сăмємн таԓсаюм. Анатомия экзамен ԓавăрт мăты вəс. Щи юпийн кєншăка йис. 2008-мит оԓн диплом нєпек ёша хоԓумтсум»,* – вəнԓтыйԓты пурайԓ оԓăӈăн лупăс Галина Леонидовна.

Щи юпийн ԓўв Нуви сăӈхум воша юхтăс, пəԓьницая рəпата кăншты мăнăс па имухты инфекционной отделенияя лекщитты ай нєӈа рəпитты вўсы. Щи оԓăӈăн ԓўв щиты путăртăс: *«Рəпатая ма Валентина Филипповна Андреевайн вўсыюм, ԓўв щи пурайн пəԓьница кəщая вəс. Оԓăӈмит оԓ мăр ԓавăрт рəпитты вəс. Ар пўш щи рəпата вўщкăты нумăсн юхтыйԓсыюм. Мăнєма щи пурайн Татьяна Ивановна Громова нётăс, вəн пəмащипа ԓўвеԓа лупты ԓăӈхаԓум, щит вещкат па ям нє. Тəп ин ԓўв ăн рəпитԓ, па воша касԓăс. Ма рəпатаем щимăщ – хăтԓ мăр 12 щос рəпитԓум, кăт хăтԓ мăр рəпитԓум, кăт хăтԓ рўтьщăԓум. Мəшăӈ хуятăта пуртəнăт ԓоньщтăԓум, ԓывăт пєԓы вантԓум, муй мосԓ ԓывеԓа, нётԓум. Итəх пурайн ат мăр рəпитԓум. Ин рəпатаем мосман тăйԓєм. Ма пиԓама ям нєӈăт рəпитԓăт. Айԓат эвет тыв рəпитты юхăтԓăт, ма ԓывеԓа иса нётԓум. Ма вəԓєм, айԓат хуятăта оԓăӈмит пурайн ԓавăрт рəпитты, ԓывеԓа нётты мосԓ па иса вєрăта вəнԓтăты. Еша рəпитԓăт па ищиты иса вєрăт вəты питԓăт. Ма щирємн, кашăӈ рəпатайн щиты вəԓ. Ма айԓата вəԓмємн тăта итəх нєӈăт ма пиԓама щиты путăртсăт, хуты ма иса вəԓєм па ар оԓ мăр щиты рəпитсум. Щирн ԓавăрта вəс».*

Галина Русмиленко эвиԓаԓ пиԓа Нуви сăӈхум вошн хурамăӈ коляскайт кўтн кăсупсыйн

Галина Ёмвошн вəнԓтыйԓмаԓн икия мăнăс, щит рўщ хə Павел Леонидович Бацанов. Ԓўв Манстăр район Приобье вошн єнмăс. Ԓын хəԓум эви єнмăԓтԓăӈăн. Ангелина вəн эвăн ин яӈ оԓа йис, Лена кимит эвăн хəт оԓа йис. Катя ай эвăн 2017-мит оԓн сєма питăс. Икеԓ вошăӈ ăшăт ԓэщăтман рəпитԓ.

Мосԓ лупты, Галя айԓат пура вўш эвăԓт хăнты якăт якăԓ. Ԓўв оԓӈăԓн «Тўтые» якты-ариты тăхия яӈхăс, щăԓта 2009-мит оԓ вўш эвăԓт Нуви сăӈхум вошн «Увăс хурамăт» тăхи ёх пиԓа арсыр емăӈхăтԓăтн хăнты якăт якăс. Ин эвеӈăԓ щи вєра вəнԓтăԓ. Ям, хуты эвиеԓаԓ ай пура вўш эвăԓт шуши мирев культура вəйтԓăт. Ма ԓăӈхаԓум Галина Леонидовная па ԓўв хотăӈ ёхԓаԓа яма, уяӈа, тăԓаӈа вəԓты!

Надежда РАГИМОВА

Катра хотэв олăңăн

Тăм йисн катра верăт кăншты питсайт. Щит шеңк ям. Мўң вун хӧятăт ăн ки питлўв опращ верăт олăңăн пӧтăртты, хулща ай няврэмăт йис верăт вуйтты питлăлдал. Там пӧтрэм мăнд йис хот олăңăн. Щит ма опращем омсум хот.

Тăм хот хўв пӧрайн омăсса. Щи пӧрайн опращем па щащем ведщи яха мăнсăңăн. Щи верăт 1920-мет мӧлтас тăлăт пурайн вусăт. Новьюховăт Вощрэң ӧв куртăн вусăт. Олăңăн тăм хот тăта щи омăсса. Тăмиты вер вус. Павăрт сэвăрса ин Тэк куртэв омăсты тăхайн. Нял пух (Тимофей, вун Михаил, Пётр па ай Михаил) дыв ащел Андрей Семёнович пила рупитмел. Павăрт сэвăрмел па яха ярмел, Ас па пелка довăлмел, ӧвн ныклы педы павăртăт тувумăт. Вощрэң ӧв дэпн вўты довăлмел. Щиты щи павăртăт мосты тăхая тувумăт. Хот омăсты вӧхаль ёхн нётмел. Щи пӧрайн Сак элты вӧхалят тăм мўвев мухты Вун Аса хўл велпăслăты яңхсăт. Мўң ёхлăв дыв пилдэла духсăңа вусăт. Атӧм турум пӧрайн вӧхалят елды мăнты ăн веритмел. Щирн щи мўң ёхлăв хущи хоймел па йи дапăт тăта вудмел мăр, хот омăсты нётмел. Тăм хотн опращем нийл няврэмлал сэма питмел, вет няврэмлал вуна ювмел, хулӧм тёпийлал айтэдн ăнтума ювмел.

Хун колхозăт верты питсайт, Вощрэң па пелкăн Тэк курт омăсты питса. Щирн Вощрэң ӧв курт элты пӧсл па пелка хотăт тусайт. Опращем хотл ищи ялӧп тăхая туслэ. Лянь пӧрайн опращем дяля туса па щăта Ленинград вун вошн щи пăратса. Ёхи ăнт ёхăтлийс. Няврэмийлал щащемн атэдт энмăлсаит. Щи пӧрайн шеңк давăрт вус. Щащем атэдт рупитăс, ёлн лўвел сăмлал вохман вет няврэмлал па пирăщ сэмлы омел давлăссăт. Ипўш хун дыв сăмлал вохман, холдуман ил улдисăт. Ай няврэмăта энӧмты мосăс, туп нух энӧмты щир ăнтум вус. Няврэмиет хӧдыева хăщ щи дэдды пăрсăт. Туп щащем хуйл хăём хотн мӧлты щирн няврэмлал хӧдыева энмăлсăлдэ. Ёхăт па тăта, кўтлуп Тэкн, кăт хилнэнăл сэма питсăңăн. Щит Лиза па Зоя. Савва хилэд ищи тăта сэма питăс.

Ёхăт куртэв па тăхая туса – Ас па пелка, ин омăсты тăхайда. Хотэв ищи 1958-мет тăдн ялӧп тăхая туса. Хулмет тăхедн инты вунты опращем омсӧм хот омăсл. Щăта тăм ван вунты опем семьяид пила вус. Йи хӧят хун щăта энмăс. Ӧпем хулӧм няврэм ищи щăта энӧмсăт. Мет олта щăта энмăс ӧпем эви – Олеся (ин лўв Тэкн няврэм вунлтăты нэңа рупитл). Щащем хуйл шеңк мосман тăйсăлдэ, тёпиң пидыел олăңăн ар верăс. Щи арэдн хотн олăңăн тăмăщ яснăт вудлăт:

«Сӧхлыен доңдӧп ям хотыед
Турум ващман омсăдытал.
Сӧхлыен доңдӧп вун хотыед
Этăр ващман омсăдытал».

Мўң, тăм хотн энмӧм ёх, хотэв мосман тăйлэв. Ям пӧтăр пӧтăртлўв па ям ясăң лўв олнелăн ястăлўв. Ма ищи лўв олнелăн ар хăншсум.

Катра хотэв олăңăн

Вет дал хўват катра
хотыев,
Хут дал хўват мосты
хотыев.
Опращев омсӧм йис
хотыев,
Мўңев энмăлтӧм
сорни хотыев.
Хулмет тăхаин ин щи
вудтал,
Йи хӧят хун лўв
хошмийлтымал,
Йис вудты щир па
ищи вантыидмал,
Лянь шук тувӧм мирд
нӧх энмăлтыйлмал.

Хотăң ёхлад мосман
лўв таймал,
Шукаң ёхлад иса
шавимал.
Ин ноптăл пирща иса
щи ювмал,
Ин иса вуна тăлдал
щи ювмел.

Кашăң хăтл мўңев
щи давлăл
Па мўң олневан иса
щи нӧмсăл
Хуты няврэмăт ёхи
ăңкийн давăлдайт,
Щиты хотэвн мўң
вантыдаёв.
Пирăщ ишни сэмладн
ăңкăрмийл,
Хун мўң этмăлўв,
сăмиед хошмал.
Дылăл вудты вунты,
мўңев нумлăлдэ,
Энмăлтӧм ёхлад ăнт
ёрэмăлдэ.

«Вун Пумащипа!», –
иса ястăлўв, –
«Нӧмсэн ал шукăщл,
наңен мўң нумлэв.
Энмăлтӧм ёхăн иса
давлăлдўв,
Хўв йисăң-нуптăң
дывел миялăн».

Пӧтрэм щи хулас. Ма лăңхалум, лудн ай ёх вун опращлал, щащилал ат нумлăллал, дыв ям верлал елды ат туллал.

Зоя НОВЬЮХОВА

З. Новьюхова китум хур

Рутлад опращед омсӧм хот пўңалн

Әмӑщ вєр тӑйԓум

Ван хӑтԓуп тыԓӑщн Сўмӑтвошн Любовь Константиновна Вынгилева пиԓа вәйтантыйԓсум. Муй щирн па мӑта мўвӑтн вәԓупсы щирӑԓ мӑнӑс, муй хурасуп рәпата тӑйс, щи вєрԓаԓ олӑӈӑн ма лўвеԓ иньщӑсты питсєм.

Л.К. Вынгилева

В. Енов вєрум хур

– Любовь Константиновна, сырыя нӑӈ ай пура олԓӑн, ӑӈкен-ащен муй нӑӈ хоттєԓ ёхԓӑн олԓӑӈӑн мӑтты айкеԓ газетаева хӑншты пӑта тўва?

– Ма тӑта, Сўмӑтвошн, сєма питсум. Ӑӈкєм-ащєм китумтак вухаԓьӈӑн. Ма тумпємн мўӈ щемьяев хущи вән упи, и яй, щӑԓта ма па мєт ай нє апщиев хуԓыева ияха вәсўв па єнумсўв. Әхӑт ищиты кўтуп ӑшколаева тӑта вәнԓтыйԓты яӈхсўв па щитәв етшуптумев юпийн сыр-сыр тӑхета ԓӑкки вәԓупсы щирԓўв ԓэщӑтты мӑнсўв. Мўӈ ащев сырыя Пуԓӈавӑт вош зооветеринарной техникумн ям арат оԓ мӑр вой мәшӑт ямӑԓты тохтура нємасыя вәнԓтыԓӑс. Щи вәнԓтӑты тӑхеԓ етшуптумаԓ юпийн лўв сырыя 1950-мит олӑт вўшн Тазовской районӑн Ямаԓ мўвн совхос вўԓы тащӑтн яӈхӑс па вўԓы мәш вєрӑт ямӑԓтыйԓман рәпитӑс. Хән па лўв нє тәс, щи олӑтн Сўмӑтвош района касԓӑс па «Саранпаульской» совхосн вўԓэт пиԓа рәпитты пиньщӑс. Әхӑт мўӈ ащев «Ванзетурской» нємуп совхос хущи па ямкєм арат оԓ мӑр вәс па рәпата тӑйс. Щӑԓта лўв 1983-мит оԓн пенсияя рўтьщӑты мӑнӑс. Ӑӈкев па Алтатумп кәртӑӈ нє вәс. Лўв 11-мит оԓа ювмаԓ пурайн веԓщи ӑшколая вәнԓтыйԓты тәсы. Мосӑӈ, щи пӑта тәп вет класс етшуптӑс. Әхӑт, хән Пуԓӈавӑт вош медучилищая вәнԓтӑты вўсы, еԓԓы лўвеԓа ԓавӑртӑӈа вәнԓтыйԓты йиис. Щит пӑта лўв щи вєрӑԓ хӑйсӑԓэ па юхи юхтӑс. Әхӑт иса вәԓупсы хўватн ӑӈкев Сўмӑтвошн тухԓӑӈ хопӑт ԓатты тӑхийн техслужащий нє щирн рәпитӑс. Рәпатайԓ шєӈк сӑмӑӈа тӑйсӑԓэ па щит пӑта вән кәщаитн ищи яма тӑйсы. Лўв хурӑԓ тӑмхӑтԓ вәнты авиапредприятие хущи яма рәпитты ёх хурӑт кўтн ищиты шиваԓӑты рӑхԓ.

– Вухаԓь вәԓупсы щирӑта, аԓпа, нӑӈ ӑӈкен-ащен катԓӑсман вәсӈӑн?

– Кўш мўӈ вән вошн сєма питсўв па єнумсўв, ӑӈкев па ащев иса рәт миреԓ вәԓупсы щирӑта катԓӑсыйԓман вәсӈӑн. Мўӈ ащев иса хўԓ па вой веԓпӑсԓӑс. Ӑӈкев ищиты пура-пурайн хўԓ веԓпӑсԓӑты лўв пиԓэԓа яӈхӑс. Щӑԓта товийн муй сўсн ащев сыр-сыр васы па ԓәнтӑт веԓӑԓ па юхи щи тухԓӑӈ войт аԓԓӑԓэ. Мўӈ па щи хӑтԓӑтн хуԓыева вӑсы муй ԓәнт пўнӑт сәхӑтман омӑсԓўв. Нәмԓєм, хән ащев веԓпӑс эвӑԓт юхӑттаԓ юпийн ԓаӈки, шовӑр, антатра муй па пасыр вәнт вой сухӑт нух хурӑԓ па сорӑԓты щира ԓэщӑтԓӑԓэ. Әхӑт ӑӈкевн щи вой сухӑт ямсыева ԓустӑсыйт, тӑнӑԓсыйт па мўӈева тӑйты миԓӑт муй посӑт щитӑт эвӑԓт ёнтсыйт. Щимӑщ тәса ёнтӑсты вєрӑԓ тумпийн ӑӈкев ош пун сух эвӑԓт хурамӑӈ вейт тыйты па хошӑс. Ма щирємн, ин мосԓ ԓупты щи вєр олӑӈӑн, хуты 1990-мит олӑтн, хән ияха дыв пенсияйн вәсӈӑн, ӑӈкеващев рәпатайԓы иса ӑн па омӑссӑӈӑн. Лын Сўмӑтвош коопзверопромхос эвӑԓт вўԓы кєпԓӑт вўйԓясӈӑн, юԓн щи вой сухӑт ямсыева ԓустӑсыйт. Әхӑт кєпԓӑт иса ёшн тын саты тӑнӑԓсӑт. Щиты вухаԓь щирн мўӈ єнумсўв.

– Хута нӑӈ ӑшколаен юпийн вәнԓтыйԓсӑн па муйсӑр тӑхийн вәсӑн па рәпитсӑн?

– Хән 1982-мит оԓн Сўмӑтвош кўтуп ӑшкола етшуптӑсум, щӑԓта ӑшкола кәща Виктор Иванович Бурдыгин партӑс, ԓәԓн ма няврємӑт рўщ ясӑӈа па литературая вәнԓтӑты нєӈа Ленинград воша увӑс мирӑт факультета вәнԓтыйԓты ат мӑнсум. Ма иса экзаменӑт мӑсум па щи тӑхийн вәнԓтыйԓты питсум.

Хәԓум оԓ мӑр вәнԓтыйԓсум па икия мӑнсум. Щӑԓта икєм Чукотка рәт мўва Провидения воша вәԓты юхӑтсумн. Щи тӑхийн иса ветмит этаж щирн вәԓты хотӑт щи пурайн омӑссыйт. Щирн, мўӈ мӑтты вән вошн щӑта вәсўв. Кимит пєлӑк эвӑԓт Провидение вош щорӑс хўват яӈхты вән тўтӑӈхопӑт хойты тӑхия лўӈӑтсы. Щи тӑхийн тӑԓ пурайн иса и пўша вотасӑӈ хӑтԓӑт вәԓԓӑт, лўӈӑн па – ар пєлӑк эвӑԓт арсыр вотӑт пуԓԓӑт. Хӑннєхә лўв вәԓты-хоԓты хурасԓ ищипа тәса ԓэщӑтԓӑԓэ. Щит пӑта ищиты щи мўвн вәԓты вәнԓсум. Ма щи вошн яртъяӈмит классӑӈ коррекционной ӑшколайн сырыя хӑтԓ мӑр нyаврємӑт ԓавӑԓты па щӑԓта рўщ ясӑӈа айԓат ёх вәнԓтӑты нєӈа яртъяӈ оԓ мӑр рәпитсум. Әхӑт 1997-мит оԓн хоттєԓ ёхԓам пиԓа Сўмӑтвоша касӑԓсўв. Тӑта иса щи вўш эвӑԓт па 2014-мит оԓ вәнта кўтуп ӑшколайн няврємӑт рўщ ясӑӈа па литературая вәнԓтӑсум. Хән айԓат ёх вәнԓтӑты рәпата щирєм 26-мит оԓа йиис, пенсияя мӑнсум.

– Сўмӑтвош районӑн шуши мирӑт культура хотн рәпитты вєрӑт олӑӈӑн еша путӑрта?

– Тӑта ма кӑт оԓ муԓтас вәԓԓум. Мўӈ кашӑӈ пурайн арсыр шуши мирӑт емӑӈхӑтԓӑт постӑԓўв, щит «Вәнԓат ёх хӑтԓ», «Вурӈа хӑтԓ», «Вурщӑк хӑтԓ», «Тыԓӑщ пори» па арсыр утӑт. Хӑнтэт па вухаԓят иса щи пурайн мўӈ хущева юхтыйԓԓӑт па кашӑӈ емӑӈхӑтԓ ияха иса яма пориԓӑԓўв. Ма щирємн, тӑм шуши мирӑт культура хотн шєӈк әмӑщ па хӑннєхуятԓўва мосты рәпата тӑйԓум.

Владимир ЕНОВ

Ма нәптємн ясӑң ӑн вәшԓ

2017-мит оԓн ван хӑтԓуп тыԓӑщн «Хӑнты ясӑң» нєпекн Эстер Рутткаи-Миклиан пиԓа путӑр єтӑс (http://www.khanty-yasang.ru/khanty-yasang/no-24-3492/7238). Щит Антал Регули нємуп музея кәща нє Зирц вошн Венгрияйн. Щи нєпекӑн А. Регули па щи хә нємуп музей оԓӑңӑн хӑншман вәԓ. Щи хә XIX-мит йисн Увӑс мӯва обско-угорской ясӑңңӑн ԓєрамтты юхтыԓӑс. Щи юпийн ԓӯв лупӑс, хуты щитңӑн венгерской ясӑң пиԓа рәта вәԓԓӑңӑн. Щӑԓта Эстер ай павтӑс, муйсӑр музеятн хӑнты па вухаԓь пурмӑсӑт нух шавиман вәԓԓӑт. Тӑм хӑтԓ ԓӯв пиԓаԓа хӑнты ясӑң оԓӑңӑн путӑртԓамн.

Мосԓ лупты, Э. Рутткаи-Миклиан вет оԓ Ямало-Ненецкой округн Лор вош районӑн вәс па Сыня мир путӑр сувн яма путӑртӑԓ. Щи ёх эвӑԓт нух хӑншум моньщӑт па арӑт **www.hantisirn.hytud.hu** сайта пунсӑԓԓэ. Ԓӯв хӑнты ясӑң ԓєрамтты па арсыр мирхотӑта Ёмвош округа ищи юхтыйԓ, тәняԓ VIII-мит Всероссийской Югорской полевой музейной биеннале нємуп мирхотн вәс.

– Нӑң нәмӑстэнӑн, пура юхӑтԓ, хән обской угрӑт кӯтн путрӑт па моньщӑт вәты хуят иса ӑн хӑщԓ?

– Ма щирємн, щит вєрты иса щир вәԓ. Сыняйн ма нәптємн ясӑң ӑн вәшԓ. Щӑта ма киньщєма айшӑк хуятӑт рәт ясӑңӑн яма путӑртԓӑт. Ӑнт хән, па тӑхетн щи вєр пасыра вәԓ. 2009-мит оԓн ма, Жофия Шён (Ковач) па Ласло Фейеш Ёмвош эвӑԓт Тєк вәнты яңхсӯв, арсыр кәртӑтн вәсӯв. Щи пурайн ԓєрамтсӯв, хута мир хуԓна хӑнты ясӑңӑн путӑртԓӑт. Мӯң сыры нәмӑссӯв, салымской хӑнтэт иса ясңєԓ юрємӑсӑт. Ягурьяхӑн салымской пирӑщ ими Валентина Ефремовна Микурова вәйтсӯв, ә̆хӑт Жофия ԓӯв пиԓаԓа рәпиттыя щӑта хӑщӑс. Кӯш щи ими яма рәт ясңӑԓн ӑн путӑртӑԓ, ищипа итәх ясңӑт нәмԓӑԓԓэ.

Э. Рутткаи-Миклиан па Ш. Дудек, Ёмвош, 2017-мит оԓ

Е. Хорват, Э. Рутткаи-Миклиан па О. Бубновене, Ёмвош, 2017-мит оԓ

Федосья Лельхова вәнтуп шәңӑт Ульяна Яковлевна Лельхова Поԓнавӑтн няврємӑт вәнԓтӑты нєңа вәс. Ԓӯв Кеушки кәрт эвӑԓт вәс, рәт ясӑңӑн ԓӯв путӑр сувӑԓн путӑртӑс. Интум щит щирн нємхуят ӑн путӑртӑԓ. Шӑншвоша юхӑтмевн щӑта Марфа Зверева пиԓа вәйтантсӯв, ԓӯв Тєк эвӑԓт вәԓ, ищи па кәрта касԓӑс. Шєңк яма рәт ясңӑԓ вәԓԓэ. Мӯң Тєк путӑр сув кӑншсӯв, ԓӯвеԓ Шӑншвошн вәйтсӯв. Щимӑщ ёх, хуйтат рәт ясңєԓн хуԓна путӑртԓӑт па мӯвӑтн вәԓԓӑт, хуԓна ар вәԓ. Тәрум иԓпийн вәԓупсы тӑм йисн иса пасыра йис. Венгерка Сыняйн вәԓ. Хуятӑтн кӑншты ки питсыюм, нємхуят ԓәԓн нумӑсн ӑн юхӑтсы мӑнєм Сыняйн кӑншты. Румынияйн па Словакияйн ԓәԓн кӑншсыюм, щӑта рәтԓӯв вәԓԓӑт. Щит пӑты ӑн мосԓ нәмӑсты, хуты Салым юхан хӑнтэт интум вәнты тәп щӑта вәԓԓӑт. Ищипа амӑтԓӯв, кӯш хута, хән щимӑщ хуятӑт вәйтԓӯв. Щиты кәртӑт хӯват яңхман, мӯң ар тӑхетн хӑнты па вухаԓь ясӑңңӑн эвӑԓт арсыр әмӑщ вєрӑт уша павӑтсӯв.

– Мӯң ищи нәмӑссӯв, кондинской вухаԓят па нӯм мӯв хӑнтэт хӯвн рәт ясӑң вәтшӑсӑт. Уша йис, итәх ёх интум вәнты ясңєԓ нәмԓӑт.

– Ԓавӑрт щимӑщ ёх вәйтты, мосӑң, интум ԓыв па мӯвӑтн вәԓԓӑт. Федосья Лельхова (филологической наука кандидат, Обско-угорской институтн рәпитты нє) лупӑс, ԓыв хӑнты ясңуп диалектологической нєпек вєрты ԓӑңхаԓӑт. Муй щирн щит вєрты? В.Е. Микурова хуԓта хӑншты, ԓӯв интум кӯш Салымӑн ӑн вәԓ, ищипа салымской щирн путӑртӑԓ? Сынской хӑнтэт, хуйтат Ёмвошн па Игримӑн вәԓԓӑт, хуԓта хӑншты? Сӯмӑтвош хӑнтэт, хуйтат Сәрханԓӑн вәԓԓӑт? Ԓыв яма рәт ясӑңӑн путӑртԓӑт, тәп ики вєрсӑт па па мӯвӑта касӑԓсӑт. Щит эвӑԓт ԓыв ӑн пӑрсӑт па ясңєԓ ӑн юрємӑсӑт. Ласло пиԓа Троица па Луговской кәртңӑн кондинской вухаԓят па касум хӑнтэт вәйтсамн. Интум вошӑтн ар айԓат хӑнты па вухаԓь вәԓ. Хән ӑңкиԓаԓ-ащиԓаԓ пирщамӑԓыйт, ищи ԓывеԓ щив вәԓты тәԓӑт. Тӑм йисн шєңк ар *иԓ хӑнятум хуятӑт* вәԓԓӑт. Ԓывеԓ вәйтԓӑн, хуԓсаты щи оԓӑңӑн ки хәԓԓӑн.

Тӑм пӯԓяң мӯң рӯщ ясӑңӑн нєпек хӑншсӯв,

муй арат хуят кәртӑтн рәт ясӑңӑн путӑртԓӑт. 100 хуят ки щӑта вәԓ, щитӑт эвӑԓт 24 – щит шуши ёх, рәт ясӑңӑн тәп кӑт хуят путӑртӑԓ: ит – яма, ит – вевтама. Итәх кәртӑтн иса нємхуят ясңеԓ ӑн вәԓӑт. Итӑт В.Е. Микурова хураспет, хән ԓывеԓ иньщӑсты питԓӑн, айкємн ясңӑт нух нәмӑԓмӑты щи питԓӑт. Округ хӯваттыйн щимӑщ хуят ар вәԓ.

– Тӑм йисн ар шуши ёх па мӯвӑтн вәԓԓӑт па арсыр путӑр сувӑт ияха ԓыԓԓӑты питсӑт.

– Софья Онина па Федосья Лельхова – Сыня юхан хӑнтэңӑн, Ёмвошн хӯв вәԓԓӑңӑн па касум щирн путӑртты вәнԓсӑңӑн. Феня итәх пурайн ***опса*** юкана ***омса*** лупӑԓ. Сыня юхан хә ёх Куноват, Ас, Мужи па Шурышкары эвӑԓт ими вєрсӑт. Әмӑщ вантты, муй щирн па мӯв эвӑԓт касԓум нєңӑт па путӑр сувн путӑртты вәнԓԓӑт. Вантэ, итәх ясңӑт па хураспет, ԓыв щитӑт ӑн вәԓэԓ. Хәнты Сыняя ар вухаль ёх касӑԓсӑт, ԓыв щӑта ищи хӑнты ясӑң нух вәнԓтӑсӑт. Вухаль нєңӑт нyврємԓаԓ па хиԓыԓаԓ рәт ясңеԓн и-кӑт ар ариты, моньщ муй путӑр путӑрттыя вәнԓтӑсӑт. Икиԓаԓ пиԓа, аԓпа, ԓыв тәп хӑнты ясӑңӑн путӑртсӑт.

Ма ӛхӑт нємасыя щи оԓӑңӑн имет иньщӑсты питсум. И ими Катра вошн лупӑс: «Хән икєм хущи касӑԓсум, ԓӯв лупӑс: «Хӑнты щирн аԓ путӑрта, мирн няхты питԓыйн. Нӑң па щирн путӑртԓӑн. Щит пӑты рӯщ щирн путӑрта». Ԓӯв хәԓум-няԓ оԓ мӑнум юпийн Сыня путӑр сувн путӑртты вәнԓӑс, ԓәԓн нємхуят ԓӯвеԓа аԓ лупӑс, хуты юврая путӑртӑԓ.

– Хән рәт ясӑң оԓӑңӑн путӑртԓӯв, иса лупԓӯв, хуты йис щирн путӑртты мосԓ. Мосӑң, мӯң юврая нәмӑсԓӯв?

– Ясӑң мосԓ, ԓәԓн хӑннєхәйт кӯтэԓн путӑртты щир ат тӑйсӑт. Хән вәԓупсы пасыра йиԓ, щи пурайн ясӑң ищи па хураспия йиԓ. Ӑн вәԓєм, муй пӑты нын нӑртама сот оԓ хӑншты вєр пиԓа вуԓкємӑԓтӑн. Хӑннєхәйт, муй щирн ԓӑңхаԓӑт, щиты ат хӑншԓӑт. Тӑм йис нявремӑт хӑнты щирн ки хӑншты ԓӑңхаԓӑт, ԓыв вәйтԓӑт, муй щирн хӑншты: рӯщ букваятн муй пасыр посӑтн. Хуйтат рәт ясӑңӑн нєпекӑт ԓӯңӑтты каш тӑйԓӑт, ищипа мутшӑԓӑт, муй щӑта хӑншман. Хӑнты ясӑңӑн мосԓ путӑртты, путӑртты па путӑртты. Щӑԓта путрӑт магнитофона нух хӑншты мосԓ. Интум

С. Ремизов па Э. Рутткаи-Миклиан, Ёмвош, 2017-мит оԓ

Р. Ользина вєрум хурӑт

Э. Рутткаи-Миклиан, Ёмвош, 2017-мит оԓ

Л. Поршунова вєрум хур

арсыр мӯвӑтн хӑннєхәйт мєт сыры путӑртты вәнԓтӑԓыйт, тәп ӛхӑт хӑншты. Тӑм йисн йиԓуп щӯңкӑт унтасн кашӑң хуят компьютерӑн английской па немецкой ясӑңңӑн хәԓӑнтӑԓ па нух вәнԓтӑԓ. Интум телевидение, ратива, интернет па YouTube вәԓԓӑт, щитӑт унтасн ищи хӑнты ясӑңӑн путӑртты рӑхԓ. Каш ванԓтӑты хушапӑтн рӯщӑт иты передачайт вєрты мосԓ, щӑԓта айԓат хӑнтэт ԓывеԓа мәстӑты щирн передачайт ат вєрԓӑт. Тӑм йисн эвет па пухӑт телевиденияйн «хәса» вәԓты ԓӑңхаԓӑт. Ԓывеԓа нётты мосԓ, ԓәԓн щимӑщ хуятӑта ат йисӑт. Интум вәнт кәртӑтн па ай кәртӑтн рәт ясӑң вәты нявремӑт хуԓна вәԓԓӑт. Ԓывеԓ щиты вәнԓтӑты мосԓ, ԓәԓн рәт ясӑң унтасн ԓыв нєпекӑң хуята па ям рәпатнека ат йисӑт.

– Щирн, мєт оԓӑңӑн хӑннєхәйт путӑртты вәнԓтӑты мосԓ?

– Ма нәмӑсԓум, ясӑң ԓыԓӑңа тӑйтыя правописание ӑн мосԓ. Ӑнт хән, рәт ясӑңӑн кинийкайт хӑншты мосԓ. Мосԓ нәмты, ԓәԓн рәт ясӑң аԓ вәшӑс, щи ясӑңӑн путӑртты мосԓ. Шаль хӑнты письменность, ар оԓ нумсӑң па вән нєпекӑң ёх щи вєра ӛр пунсӑт. Интум вәнты ушӑңа щи вєр ӑн ԓэщӑтсы.

– Хӑнты ясӑңӑн тӑм йис вәԓупсы ясӑң ӑнтәм. Ипӯш Т.С. Себурова *электротут* ясӑң хӑншӑс. Рӯщ ясӑңа хӑнты ясӑң кӑрӑтӑс па щимӑщ йиԓуп ясӑң тывӑс. Мосӑң, щиты йиԓуп ясңӑт вєрты?

– Па муй, ма щиты йиԓуп хӑнты ясңӑт щи вєрԓум. Хән Аркадий икєм пиԓа Венгрияйн вәԓԓамӑн (икеԓ хӑнты) ванкӯтԓы рӯщ ясӑңӑн путӑртԓамн. Вантэ, щӑта вәԓупсы иса пасыр па арсыр вєрӑт хӑнты щирн луптыя ясӑң ӑнтәм. Муй щирн ма хӑнты ясӑңӑн ***счётчик воды*** нємуп щӯңк аԓьԓєм па Аркашаема щи оԓӑңӑн лупԓум? Щимӑщ утӑт аԓьтыя йиԓуп ясңӑт вєрты мосԓ. Итәх хӑнтэт ***самолёт*** ясӑң ***тухԓӑң хоп*** щирн аԓьщӑԓӑт, па хӑнтэт щимӑщ ясӑң ӑн тӑйԓӑт. Сыняйн пирӑщ ёх айԓат хуят пєԓы лявӑтԓӑт: «Нын ***путӑртԓӑты*** юкана ***говортԓӑты*** лупԓӑтн». Ӑнт хән, ям ԓәԓн вәс, хән ԓыв тәп ***путӑртԓӑты*** лупсӑт. ***Говортԓӑты*** ки лупԓӑт, ищипа щи ясӑң хӑнты щирн сащԓ. Щит пӑты хуят ***электротут*** лупты ки ԓӑңхаԓ, ат щиты лупӑԓ.

Реональда ОЛЬЗИНА

Е. Захаров «Форс-мажор» театр айԓат ёх пиԓа

Л. Гурьева вєрум хур

Нຍврємӑт па айԓат ёх арсыр вєрӑта вәнԓтыйԓԓӑт

Ԓаңки пос воша яңхмємн ма нຍврємӑт па айԓат ёх рӯтьщӑты «Фортуна» нємпи хота яңхсум па кәща хә Евгений Захаров пиԓа путӑртсум.

– Евгений Игоревич, тӑм тӑхи оԓӑңӑн еша путӑрта.

– Мєт сыры тӑм хотн єсум йиңк эвӑԓт арсыр єплӑң ԓєтут вєрты хот вәс. Щӑԓта Ԓаңки пос вош кәщайтн щи хот мӯңева мӑсы, щӑта ԓыпийн тәса йиԓпатсы. 2002-мит оԓн тәнԓуп тыԓӑщ 12-мит хӑтԓӑтн мӯң тыв касӑԓсӯв. 2007-мит оԓн Ԓаңки вош кәщайт, депутатӑт па «Лангепаснефтегаз» нємпи тӑхи кәща ёх пиԓа ияха рәпитты оԓӑңӑн кашащты нєпек хуща ёш посӑт пӯнсӯв. 2011-мит оԓн айԓат ёх тӑхи кәща пиԓа ияха рәпитты питсӯв. Вошӑң депутатӑт, щурас ёх вухн нётԓӑт арсыр емӑңхӑтԓӑт ԓэщӑтты пӑта.

Мӯң тӑта вет поступсы хӯват рәпитԓӯв, ипуԓяң нຍврємӑт па айԓат ёх пӑта культура, вәнԓтӑты, тумтака вәԓты щира вєрӑт тәԓӯв.

Мӯң хущева арсыр мирӑт 13 оса тӑхи, мир якты-ариты 17 тӑхи рәпитԓӑт. Ияха ԓӯңӑтты ки – вошевн 60 арсыр оса тӑхи, щит «Первопроходцы», «Ветераны Афганистана» па па тӑхет вәԓԓӑт.

Ин тӑм хотн тӑхи ӑн тӑрмӑԓ, щирн ванӑн омӑсты хот ищи мӯңева мӑсы, щӑта нຍврємӑта па айԓат ёха рәпата мӑты тӑхи вәԓ. Щи вєр ԓэщӑтты пӑта мӯң вошӑң нຍврємӑт вәнԓтӑты вєр тәты ёх пиԓа рәпитԓӯв. Щи тумпи щи тӑхийн хоттєԓ ёха нётты хуятӑт, щит юрист, социальной рәпатнек па психолог рәпитԓӑт. Ипӯш мӯң грант нётупсы вух хоԓумтсӯв. Щи вух унтасн рӯтьщӑты хот йит ԓэщӑтсӯв, мосты пурмӑсӑт па сыр-сыр утӑт ԓәтсӯв.

Тӑта кӑт вән хот йитн арсыр мирӑт ёх ԓыв щирӑԓн мирхотӑт, ванԓтупсэт, етнхотӑт ԓэщӑтԓӑт.

Мӯң хущева иса тӑм йис мосты пурмӑсӑт вәԓԓӑт, щирн телемост ԓэщӑтты вєритԓӯв. Щиты ипӯш мӯң хущева вәԓты белорусӑт Москва хон вошн вәԓты рәт миреԓ пиԓа путӑртсӑт. Щи тумпи ям арат оԓ юхԓы па хон пєлӑк Великобритания мӯв ӑшкола ёх пиԓа путӑртсӯв. Щи пурайн англичанӑт мӯңева Уильям Шекспир хӑншум путӑр хӯват спектакль ԓэщӑтты нётсӑт. Щӑԓта щи етнхот пӑта мӯвтєԓ мир театральной фестивалян Гран-при мойԓупсы ёша хоԓумтсӯв. Щи спектакль пиԓа па хон пєлӑк Мальта мӯва яңхсӯв па мира аԓьсӯв, ԓывеԓа щит шєңк мәстӑс. Па хон пєлӑк английской ясӑңа мӯңев Ольга Алексеевна Диянова вәнԓтӑԓ, ԓӯв вошӑң гимназияйн рәпитԓ.

Щи тумпи па хон пєлӑк США мӯв Эль-Пасо вошӑң мир пиԓа вантман путӑртсӯв, ԓыв мӯңева шуши мир вәԓупсы оԓӑңӑн айкеԓ тәсӑт, мӯң ԓывеԓа хӑнты мир оԓӑңӑн путӑртсӯв.

Щи тумпи тӑта вән телевизорӑт хӯват вошӑң мир пӑта футбол юнтупсы чемпионат аԓьсӯв.

Мӯң хущева айԓат ёх арсыр арӑт ариты тӑхет ԓэщӑтсӑт. Щи тумпи ям арат оԓ юхԓы мӯң хущева «Небоскрёбы» нємпи ариты тӑхи тывӑс.

«Форс-мажор» нємпи театрӑн юнтты айԓат ёх йиԓуп спектакль ванԓтӑты ԓэщӑтԓӑт. Ма ԓывеԓ етнхот аԓьты вәнԓтӑԓум. Тӑм ванӑн Йиԓуп оԓ постум пурайн ԓыв нຍврємӑт пӑта А.М. Конькова хӑншум «Пӑԓтапԓы Татья» нємпи моньщ хӯват спектакль аԓьсӑт. Щи етнхот пӑта мӯң йиԓпа «Образцовой» нєм еԓԓы тәԓӯв. Щи етнхот аԓьты пӑта мӯң сыры грант нётупсы вух ёша хоԓумтсӯв. И грант вух унтасн мосты ԓәмӑтсухӑт ёнтсӯв. Кимит грант нётупсы вух унтасн театрӑтн юнтты ёх пӑта интернет-фестиваль ԓэщӑтты нумӑс тӑйԓӯв. Щӑԓта нух питум театрӑт ёх мӯң хущева вохты ԓӑңхаԓӯв, мӯң амфитеатр, иса мосты ариты муй аԓьты пурмӑсӑт тӑйԓӯв, етнхотӑт кӑтсоткєм хуят вантты вєритԓ. Мӯң мєт яма Мегион па Когалым вошңӑнӑн вәԓты театӑрңӑн ёх пиԓа инумӑсн рәпитԓӯв. Ям арат оԓ юхԓы оԓӑңмит пӯш «Навстречу друг другу» нємпи театральной емӑңхӑтԓ ԓэщӑтсӯв. Щи пурайн тыв округ вет театр ёх юхтыйԓсӑт па шуши мир йис путрӑт, моньщӑт хӯват етнхотӑт аԓьсӑт. Щӑта мӯң ищи Гран-при мойԓупсы хоԓумтсӯв.

– Евгений Игоревич, еша нӑң оԓңенӑн путӑрта.

– Антон вән пухєм мӯң рәтэв оԓӑңӑн уша вєрӑс. XVII-мит нәпӑт вәнты рәтэв вәйтӑс. Мӯң рәтэв Конда юхан йис вухаԓь Сатыга канащ эвӑԓт йиԓ. Канащ Сатыга – щит мӯң опращев. Аңщащєм эви опращ нєм Сатыгина вәс. Ԓыв Сатыга кәртӑн вәсӑт, щит Урай вош пӯңӑԓн вәԓ. Щи вєр оԓӑңӑн йис нєпекӑт, хурӑт вәԓԓӑт.

Антон пухєм Санкт-Петербург вошн университет етшуптӑс, хот омӑсты вєрн экономика вәнԓтӑс. Кимит Григорий пухєм ищи еԓԓы университетн вәнԓтыйԓ.

Е.И. Захаров пиԓа путӑртӑс
Людмила ГУРЬЕВА

Шәкӑӈ ари нумсєм, ма щи хӓйиялдмєм

Мӑнум од ван хӓтлуп тылӓщн мӯӈ Касум вош эвӑлт няврємӑт пида Сәрханд района Сытомино па Лямина кәртңӑна яңхсӯв па «Шәкӑӈ ари нумсєм, ма щи хӓйиялдмєм» нємпи етнхот адьсӯв. Тӑм дэщӑтум утэв мӯӈ ведщи па тӑхия тәсэв.

Няврємӓта етнхот вантты әмӓщ вәс

Щив хӯв ӗш вәс, тухдӓӈ хопн, машинайн, доньщ хӯват яңхты карты хопн тәсыюв. Щи пӓта итәх пурмӓсдӯв шӯкадӑсӑт па щив юхтум юпийн нух дэщӓтсӓдӯв. Дәдн етнхотэв тәс щирн вандтӓты, нємасыя хот йит мосд, хута лампа тӯт хот питрӓта мосты щирн хәтдӓты питд.

Муй одӓңӓн тӓм дуңтарэв? Щит ӓнтә тәп хәнты мир йис вєрӓт одӓңӓн, щит иса вәдупсы одӓңӓн. Муй щирн вәдупсы тывӓс, муй щирн едды мӓнд. «Пелым мӯв Тәрум емӓӈ арн» аридды, дӯв пухиед – сорни пудыед, хоп эвӑлт юхан хонӓңа дӓрийс па дыкӓӈ вәнт вәя йис. Ащед нӗд єсдӓс па щи вәнт вой пӓратсы.

Сытомино кәртӓн етнхот вантум юпийн хӓннєхуятӓт мӯӈ хущева ванємийдсӓт, ӓпӓдмийдсӓт, итәх хуятӓт сєм йиңк нух мәңхсӓт, пәмащипа ясңӓт дупсӓт. Дыв путӓртсӓт, хуты тӓмӓщ ут худна ӓн вантсӓт, ая вәдум пураед, рәт ӗхдад нәмӓдмӓсӓт.

Лямина кәртӓн етнхот ӓшкола-интернатн вєрсӯв. Щив няврємӓт па вән хуятӓт дуңтарэв вантты юхӓтсӓт. Мӯӈ нәмӓссӯв, муй щирн няврємӓт щит вантты питдӓт, уш тӓйдӓт, муй ӓнтә? Одңӓдн дыв няхийдсӓт, мудты путӓртсӓт. Щӓдта, хән нарӓсты сый па ар сув сащмӓс, мӓшьяя йисӓт, вантты питсӓт. Хән етнхотэв етшуптӓсэв, иньщӓссӓдӯв, дыведа щит мәстӓс, муй ӓнтә. Дыв юхды дупсӓт, хуты вандтупсы дыведа шєңк мәстӓс. Дыв ӓн нәмӓссӓт щимӓщ әмӓщ ут шивадӓты. Кашӓӈ хуят мудты нумӓсн юхӓтсы. Итәх хуятӓт рәт

О.П. Сенгепова (Нечу)

мӯвед, кәртэд, рәт ӗхдад одӓңӓн нәмӓдмӓсӓт. Хуйтат вәнт хурасӓт вантсӓт.

Щи хуятӓта, хуйтат мӯңева нӗтсӓт, пәмащипа ясңӓт дупты дӓңхадӯв. Щит вәнт шушийн вәдты хә Иван Кузнецов, Сытомино кӯдуп тӓхийн рәпитты нє Ольга Звягина, Лямина кәрт ӓшкола-интернат кәща ими Татьяна Чагина, няврємӓт вәндтӓты нє Галина Лапина, Лямина кӯдупн рәпитты нє Лариса Осколкова. Па Сәрханд районӓн вәдты хӓннєхуятӓта, хуйтат мӯӈ хущева юхтыйдсӓт, вән пәмащипа ясңӓт дупдӯв!

Мосд дупты, хуты тӓм вєрев округ культура департамент миюм грант вухӓт унтасн тывӓс.

Вәйтантупсыя юхтум мир

Елена ФЕДОТОВА
Хӓнты ясӓӈа тудмащтӓс
Надежда ВАХ

Мойң ёх пиԓа рәпитты ԓэщӑтыйԓсӑт

Юхтум хуятӑт єплӑң няньн ԓапӑтсыйт

В. Тарлина китум хурӑт

Касум мӯва рӯтьщӑты яңхсӑт

Мӑнум йиԓуп оԓ рӯтьщӑты хӑтԓӑт мӑр Касум мӯва Нуви сӑңхум район, Россия вошӑт па па хон пєлӑк мӯват эвӑԓт ар мойң мир юхтыԓӑс. Кӑт семья па хон пєлӑк Турция мӯв эвӑԓт, Белоруссия мӯв, Ямал мӯв, Омск, Брянск, Екатеринбург вошӑт эвӑԓт мойң хуятӑт вәсӑт.

Щи хӑтԓӑт мӑр тәрум щи мурта ям па єтӑр вәс. Пурмӑсӑт ԓавӑԓты хотн рәпитты хуятӑт па кәртӑң ёх сыр-сыр ущхуԓь касупсэт, ванԓтупсэт, юнтупсэт ԓэщӑтсӑт. Ищки ики ищи мойң хуятӑт пиԓа вәйтантыԓӑс. Кәрта юхтум хӑннєхуятӑт нюхрум потум няр нюхийн па хӯԓн ԓапӑтсыйт, щӑԓта ԓыв мәрӑх па паԓум вӯԓы вуй пиԓа нянь ԓєсӑт. Вәнт хӯват әмӑщԓуман шәшийԓсӑт.

Мойң мир «Банан» нємпи щӯңкӑн хӑтӑтьԓясӑт

Нями няврємӑта мєт ущхуԓя щив юхтыйԓты вәс. Ԓыв доньщ әхтыйн навӑрсӑт па кєрӑтԓясӑт, юнтсӑт, вӯԓэт вощхисӑт. Итәх пушхӑт вӯԓы веԓщи шиваԓӑсӑт. Доньщ эԓты яңхты карты хопн, вӯԓы әхӑԓн хӑтӑтьԓясӑт. Вӯԓы әхӑԓн ԓыв Юрий Тарлин хәйн наврӑԓсыйт. «Буран» әхӑԓн па Сергей Канев па Валентина Тарлина мир тәтьԓясӑт.

Мойң хуятӑт Ольга Обатина пиԓа хӑнты ай кәрн нянь вєрсӑт. Ԓывеԓа шєңк әмӑщ вәс тӯт пєԓы вантты па ԓыв иньщӑссӑт, муй щирн тӑм кәрн нянь вєрты рӑхԓ. В. Тарлина юԓн вӯԓы вуй паԓӑс па щӑԓта юхтум мир нянь вуя хәнман ԓєсӑт па әмӑщԓӑсӑт.

Ирина Юхԓымова па Ольга Обатина хӯԓ па вӯԓы нюхи эвӑԓт єплӑң хошум йиңк кавӑртсӑт. Вән хуятӑта шєңк яма няврємӑт нётсӑт: Маша Юхлымова, Лола Асалова, Диля Белкина, Алёша Канев, студентӑт Артём Тарлин па Вика Канева. Наталья па Оксана Федотовңӑн кавӑртты нётсӑңӑн.

Хӑнты йис вєрӑт оԓӑңӑн путӑртсӑт па музей хӯват мойң хуятӑт тәтьԓясӑт Марина Кабакова, Елена Федотова па Мария Игишева. Юхтум ёх хӑнты ԓәмӑтсухӑт ԓәмӑтман хурамӑң хурӑт вєрсӑт. Шуши хуятӑт щӑта рәпитман еша вух ёша павӑтсӑт.

Щимӑщ ванԓтупсэт па вәйтантупсэт тӑԓ мӑр иса вєрты питԓыйт. Мєт вән па хурамӑң вӯԓы ёх кӑсупсы емӑңхӑтԓ товийн ай кєр тыԓӑщн питԓ.

Валентина ТАРЛИНА

Хӑнты ясӑңа тулмащтӑс Надежда ВАХ

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№2 (3518), 24.01.2019

Соучредители
Дума, Правительство Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных и внешних связей Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Редакция
Врио директора – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-22-72

Заместитель главного редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:
628011, г.Ханты-Мансийск, ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52
E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте **www.khanty-yasang.ru**
Отпечатано:
ООО «Новости Югры-Производство» г. Сургут, ул.Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**
Тираж **2166** экз.
Заказ **227**
Цена свободная

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.